

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ela Lõhmus

ETTEVÕTETE KOOSTATUD KESTLIKKUSARUANNETES
KAJASTUVA INFO VASTAVUS STANDARDSETELE ESG KRITEERIUMITELE

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Maire Nurmet

Tartu 2024

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Lühendite nimekiri

Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) – äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv

Environmental, Social, and Governance (ESG) Criteria – keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimiskriteeriumid

European Sustainability Reporting Standards (ESRS) – Euroopa kestlikkusaruandlus standardid

Streamlined Energy and Carbon Reporting (SECR) – energia- ja süsinikuaruandlusraamistik

European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) – Euroopa finantsaruandluse nõuanderühm

International Financial Reporting Standards (IFRS) – rahvusvahelised finantsaruandluse standardid

Global Reporting Initiative (GRI) – üleilmne aruandlusalgatus

Non-Financial Reporting Directive (NFRD) – mittefinantsilise teabe raporteerimise direktiiv

Sisukord

Lühendite nimekiri.....	3
Sisukord	4
Sissejuhatus.....	5
1. ESG aruandluseks koostatud juhendid.....	8
1.1 ESG aruandlusraamistik, -kriteeriumid, varasem aruandlus.....	8
1.2 Äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiviga kaasnevad muutused	10
1.3 Varasemad uuringud kestlikkusaruandluse teemadel	14
2. Kestlikkusaruannete vastavus ESG raamistikele ja kriteeriumitele Eestis	19
2.1 Valim ja uurimismeetod.....	19
2.1.1 Valim.....	19
2.1.2 Uurimismeetod.....	20
2.2 Eesti ettevõtete kestlikkusaruannetes kajastatud info analüüs.....	21
2.3 Eesti ettevõtete kestlikkusaruannetes kajastatud info vastavus direktiivile.....	22
Kokkuvõte.....	33
Viidatud allikad.....	35
Lisad.....	38
Lisa A. CSRD kohaldamise ajakava.....	38
Lisa B. Euroopa kestlikkusaruandluse standardid	38
Lisa C. Eesti topp 101 väärtuslikumat ettevõtet 2023	39
Lisa D. Balti börsi Eesti ettevõtete põhinimekiri.....	41
Lisa E. Kogu valim	42
Lisa F. Standardi ESRS 2 sisukord	43
Summary	44

Sissejuhatus

Seoses kliimakriisi ja kiire ühiskonna arenguga on ÜRO pannud paika 17 säästva arengu eesmärki, mis on viinud kiirete sammudeni seadusloomes ja majanduskeskkonna ümberkorraldamisel. Seda illustreerib Euroopa Liidu Pariisi kokkulepe, mille kohaselt on Euroopa Liidus ühine eesmärk viia kasvuhoonegaaside netoheide 2050. aastaks nulli. Lisaks on Euroopa Liidu roheline kokkuleppe eesmärgiks muuta Euroopa Liidu siseturg tänapäevaseks, ressursitõhusaks ja konkurentsivõimeliseks majanduseks ning et majanduskasv oleks lahutatud ressursikasutusest. (Rebane, 2023)

Aastal 2023 jõustus Euroopa Liidu ettevõtetele kestlikkusaruande koostamise kohustus, mille nõue tulenes äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi (ingl. k. *Corporate Sustainability Reporting Directive* ehk CSRD) rakendamisest 5. jaanuaril. CSRD eesmärk on reguleerida ESG (*Environmental, Social and Governance*) aruandlust ning aidata ettevõtetel pakkuda sidusrühmadele standardiseeritud ja usaldusväärset ESG alast teavet, liikudes nii jätkusuutlikuma majanduse poole. ESG on raamistik, mis aitab sidusrühmal mõista, kuidas organisatsioon haldab riske ja võimalusi seoses kestlikkuse küsimustega. ESG on lühend, mis hõlmab kolme sammast: keskkonnakaitse (*environment*), sotsiaalne (*social*) ja valitsemine (*governance*). Keskkonnategurid viitavad ettevõtte keskkonnamõju(de)le ja riskijuhtimise tavadele. Nende hulka kuuluvad otsesed ja kaudsed kasvuhoonegaaside heitkogused, loodusvarade kasutamise juhtimine ja ettevõtte üldine vastupidavus füüsilistele kliimarisikidele (nagu kliimamuutused, üleujutused ja tulekahjud). Sotsiaalne samm viitab organisatsiooni suhetele sidusrühmadega. Näiteks saab ettevõttes mõõta tegureid, mis hõlmavad inimkapitali juhtimise mõõdikuid (nagu õiglase palk ja töötajate kaasamine), ka organisatsiooni mõju kogukondadele, kus ta tegutseb. Ettevõtte valitsemine tähendab seda, kuidas organisatsiooni juhitakse. ESG analüütikud püüavad paremini mõista, kuidas juhtimise stiimulid on kooskõlas sidusrühmade ootustega, kuidas aktsionäride õigusi nähakse ja austatakse ning mis tüüpi sisekontrolli rakendatakse juhtimise läbipaistvuse ja mõõdetavuse edendamiseks. (Peterdy, s.a.)

Kestlikkusaruannete kohustus hakkab uue direktiivi kohaselt puudutama ligikaudu 49 000 Euroopa Liidu suurettevõtet ja Euroopa Liidus noteeritud ettevõtteid (v.a noteeritud mikroettevõtted). Ettevõtte on suurettevõtte, kui kaks järgmisest kolmest näitajast on aruandekuupäeva seisuga ületatud: müügitulu 40 miljonit eurot, varad 20 miljonit eurot ja keskmine töötajate arv 250. Liikmesriigid peavad antud direktiivi oma kohalikesse seadustesse üle võtma 2024. aasta 6. juuliks. (Rebane, 2023) Uus direktiiv suurendab

ettevõtjate vastutust, mis on tekitanud hirmu Eesti ettevõtete seas, kes kardavad, et muudatused tähendavad liigseid kulutusi ja bürokraatiat, seda enam, et varasemalt kehtinud direktiivi järgi puudutas kestlikkuse aruande koostamine vaid väga väheseid Euroopa Liidu ettevõtteid. Sellest tulenevalt on käesoleva töö uurimisprobleemiks ettevõtluse kestlikkusega seotud raporteerimise standardsus, sellega kaasnevad muutused ja nendega kohanemine.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on selgitada välja Eesti kestlikkuse aruannetes kajastuva info vastavus äsja jõustunud äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivile. Bakalaureusetöö aitab Eesti ettevõtetel, keda hakkab puudutama kestlikkuse aruande koostamise kohustus, saada selgemaks avalikustamisnõuded ning lisaks saada selgust, kui suur osa neist on juba olemasolevates kestlikkusaruannetes kajastatud.

Bakalaureusetöö on üles ehitatud järgnevatele uurimisülesannetele:

- selgitada ESG aruandlusraamistikku ja ESG standardeid ning uurida ESG raporteerimis kohustuse kohta;
- uurida äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi nõudeid kestlikkusaruannete koostamisele;
- uurida kestlikkusaruannete analüüsimist ja meetodikaid varasemate uuringute põhjal;
- uurida, millist kestlikkusaruandlusega seotud infot on Eesti ettevõtted oma 2022. aasta aruannetes kajastanud;
- analüüsida, millisel määral kattub aruannetes juba kajastatud info ja ülesehitus äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi raames välja antud standardite üldiste avalikustamiskohustustega, ning selgitada üldiste avalikustamiskohustuste nõudeid.

Uurimisülesannete täitmiseks uurib autor 15 Eesti ettevõtte kestlikkusaruandeid aastast 2022. Aruandeid kõrvutatakse äsja jõustunud äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi raames välja antud Euroopa kestlikkusaruandlus standarditega, mille järel koostatakse kokkuvõtte informatsioonist, mis on aruannetes kajastatud ning mida tuleks lisaks ettevõtetel järgnevatel aastatel seoses uue direktiiviga kajastada. Kogutud info põhjal kirjutatakse üldine kokkuvõtte ning antakse hinnang, kui suured muutused on vaja kestlikkusaruannetes teha.

Huvigruppideks on antud töö puhul valitsus, ettevõtete juhtkond ja investorid. Kindlad aruandlusraamistikud on juhised, mis võimaldavad valitsustel pakkuda kestlikkusega seotud teenuseid ja juhendamist. Juhtkonna jaoks aitavad kriteeriumid anda selget tagasisidet

tulemustest. Ühesugune aruandlusraamistik tagab võimaluse erinevate organisatsioonide aruandeid kõrvutada. Raportid aitavad investoritel teha otsuseid investeeringu jätkusuutlikkuse kohta.

Märksõnad: jätkusuutlik ettevõtlus, standardiseeritud aruandlus, kestlikkusaruandlus

1. ESG aruandluseks koostatud juhendid

1.1 ESG aruandlusraamistik, -kriteeriumid, varasem aruandlus

Töö keskmises 2023. aasta alguses jõustunud kehtivuse aruandluse direktiiv CSRD kohustab ettevõtjaid raporteerima oma äritegevuse mõjust keskkonna, sotsiaalse ja juhtimise aspektist. Need ESG aruanded on direktiivis läbivalt nimetatud kehtivuse aruanneteks ning annavad võrreldava ülevaate, kui jätkusuutlik on ettevõtte äritegevus antud kolmest aspektist.

ESG aruandlusraamistik on analüüsiraamistik, mis aitab mõista ja mõõta, kui jätkusuutlikult ettevõtte toimib. ESG raamistikud on seotud üldiste põhimõtetega, näiteks infoesitlusviis ja millist teavet kogutakse. Raamistik aitab panna esitatud andmed konteksti. Konkreetse kriteeriumi puudumisel kasutatakse raamistikku info esitamiseks. (Byrne, s.a.) Vaatleme näitena SECR (ingl. k. *Streamlined Energy and Carbon Reporting*) nimelist ESG raamistikku. SECR raporteerimisraamistik on Suurbritannia valitsuse loodud raamistik, et turuosalistel oleks selge ja ühesugune aruandlus. See riigispetsiifiline raamistik hõlmab seitset printsiipi raamatupidamise ja raporteerimise kohta seoses energia- ja süsinikukasutusega ettevõttes. Need loetlevad üles, mida on oluline aruandes kajastada. Sinna alla kuuluvad nii konkreetsemad ettekirjutused kui ka üldistavamad nõuded. Esitamisele kuuluva info alla kuulub näiteks: kui palju kütust on kulutatud aasta vältel transpordile ja kui palju sellest on olnud taastuvkütus, elektrikulu tavalise äritegevuse käigus, energiakasutus ning emissioonid seoses töölahetustega. Üldisemate nõuete all võib välja tuua nõude esitada metodoloogia, mida asutatakse arvutuste tegemisel, ning tegevused, mida on aasta vältel tehtud, et elektrikasutus oleks efektiivsem. Raamistikku kuuluvad lisaks ka ettevõtete jaoks vabatahtlikult raporteeritav info, mille alla kuulub näiteks, kui suured on emissioonid seoses tootmisega. (*Streamlined Energy & Carbon Reporting: Ensuring your compliance with the new reporting requirements*, s.a.) Seega võib öelda, et raamistikud annavad väga selge ja võrreldava kirjelduse ettevõtte jätkusuutlikkusest.

ESG aruandluskriteeriumid on võrreldes raamistikuga tehnilisemad. Need hõlmavad konkreetseid nõudeid, näiteks täpsed mõõdikud ja kriteeriumid, mis peavad olema täidetud. (Byrne, s.a.) Euroopa Liidu komisjoni töögrupp EFRAG (ingl. k. *European Financial Reporting Advisory Group*) on loonud standardid, mis on tugevalt seotud CSRD direktiiviga. Lisaks on ka IFRS (ingl. k. *International Financial Reporting Standards*) raames loodud Kestlikkuse esitamise standardid eesotsas Rahvusvahelise Jätkusuutlikkuse Standardite Nõukoguga. Need on loodud eesmärgiga standardiseerida raamatupidamisaruandlust kogu maailmas. (Byrne, s.a.) Maailmas enimkasutatav kehtivuse aruandluse standardite kogum on

globaalse aruandlusalgatuse GRI (ingl. k. *Global Reporting Initiative*) loodud standardid, mis koosnevad kolmest standardite seeriast: universaalsed, sektorispetsiifilised- ja konkreetse teema spetsiifilised. Universaalsed standardid on kõigile GRI aruandluskrriteeriumite kasutajatele kohustuslikud. Sektori spetsiifilised standardid sisaldavad erinevate sektorite kohta täiendavat teavet, need puudutavad eriti näiteks nafta, gaasi ja kivisöe sektoreid ning ka põllumajandust ja veemajandust ning on seega iga ettevõtte jaoks vastavalt kohaldatavad. Teemapõhised standardid hõlmavad infot paljude erinevate potentsiaalselt oluliste teemade kohta ja on vabatahtlikud lisainfo esitamiseks. (Molfetas, 2023) ESG aruandluskrriteeriumid on rahvusvaheliselt tunnustatud GRI standardite näitel mahukad ja kohandatavad erinevates tööstus sektorites tegutsevate ettevõtete jaoks.

Enne käesoleva töö keskmes oleva äriühingute kehtlikkuse aruandluse direktiivi (CSRD) jõustumist on Euroopa Liidus kehtiv mittefinantsteabe avalikustamise direktiiv (ingl. k. *Non-financial Reporting Directive* ehk NFRD). NFRD kohaldub Euroopa Liidu avaliku huvi üksustele, nagu suurettevõtted, krediidasutused ja börsiettevõtted, kelle töötajate arv ületab 500 inimest. (*Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/95/EL*, 2014) Selle direktiivi kohaselt puudutab aruandluse nõue umbes 11 700 Euroopa Liidu ettevõtet. Direktiivi eesmärgiks on teha mittefinantsteabe huvigruppidele avalikuks ning julgustada ühiskonda võtma vastutust ESG probleemide eest. (Ribeiro Duarte & Araújo Matias, 2022) NFRD järgi tuleb mittefinantsteavet kajastavas aruandes välja tuua „teave keskkonnaküsimuste, sotsiaalsete ja töötajatega seotud küsimuste, inimõiguste järgimise ning korruptsioonivastaste võitlusega seotud küsimuste kohta”. Veel tuleb lisada ka ärimudeli lühikirjeldus, ettevõttes järgitavad ESG põhimõtted ja nende põhimõtete rakendamise tulemused ning riskid. Lisaks tuleb aruandes esitada konkreetse valdkonna spetsiifilised olulised mitterahalised tulemusnäitajad. Direktiiv näeb ette, et teabe esitamisel võib lähtuda siseriiklike, Euroopa Liidu või rahvusvaheliselt tunnustatud raamistikest, kuid ei sea konkreetseid piiritleusi. (*Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/95/EL*, 2014) Kokkuvõttes on mittefinantsteabe avalikustamise direktiivi aruandlusraamistiku suunised pigem suunava kui kohustava loomuga ja raporteerimiskohustlastele antakse vabad käed nii raamistiku valikul kui ka otsuse langetamisel, mida on oluline raporteerida.

Euroopa Komisjon võttis 2021. aasta algul vastu ettepaneku luua äriühingute kehtlikkuse aruandluse direktiiv, et asendada mittefinantsteabe avalikustamise direktiiv, parandades selle nõudeid. NFRD kriitikaks peeti selle üldisust, mistõttu oli erinevate ettevõtete mittefinantsteabe võrdlemine endiselt keerukas. Uue direktiivi eesmärgiks sai

lihtsustada ja standardiseerida kestlikkusaruandlust. CSRD puudutab börsil noteeritud ettevõtteid (v.a mikroettevõtted) ning suurettevõtteid, mille puhul on ületatud kaks järgmisest kolmest näitajast aruandekuupäeva seisuga: müügitulu 40 miljonit eurot, varad 20 miljonit eurot ja keskmine töötajate arv 250. Lisaks Euroopa Liidu ettevõtetele hõlmab uus direktiiv ka väljaspool Euroopa Liitu asuvaid ettevõtteid, kellel on Euroopa Liidus tütaretevõtte. Seega puudutab äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv ligikaudu 49 000 ettevõtet. (Ribeiro Duarte & Araújo Matias, 2022)

Euroopa Liidus hakkab peale järkjärgulise aruandluskohustuse rakendumist CSRD raames kestlikkusaruannete koostamine puudutama pea viis korda rohkem äriühendusi. Võrreldes CSRD-ga on NFRD üldine ja ebamäärane.

1.2 Äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiviga kaasnevad muutused

Koos Euroopa roheleppe sõlmimisega 2019. aasta lõpul, võttis Euroopa Komisjon endale kohustuse vaadata läbi mittefinatsteabe avalikustamise direktiiv. Nii ajakohastati ja tugevdati ESG aruandlusega seotud ettekirjutusi ning anti välja uus ja uuendatud äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv (ingl. k. *Corporate Sustainability Reporting Directive* ehk CSRD). Uue direktiivi peamiseks eesmärgiks on tagada huvigruppide juurdepääs ühetaolisele teabele, mis annab võimaluse hinnata äriühenduse ESG mõjusid, võimalusi ja riske. (*Corporate Sustainability Reporting, s.a.*)

CSRD kohaselt rakendub aruandluskohustus järkjärguliselt ja sõltuvalt teatud kriteeriumitest. CSRD-d kohaldatakse Euroopa Liidus vastavalt ajakavale (Lisa A). Seni kuni äriühingutele hakkab kehtima CSRD, kehtivad neile eelmise direktiivi, NFRD reeglid. Esimesena hakkab CSRD puudutama ettevõtteid, kellele juba kehtis uue direktiivi eelkäija NFRD: esimene aruanne tuleb 2024. finantsaasta kohta esitada aastal 2025. Nagu varem välja toodud, hõlmab NFRD Euroopa Liidu avaliku huvi ettevõtteid, kellel on töötajaid rohkem kui 500. Ettevõtted, kellele NFRD varem ei kehtinud, ehk ülejäänud mitte avaliku huvi suurettevõtted peavad esimese kestlikkusaruande koostama 2025. finantsaasta kohta ja avaldama selle 2026. aastal. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtetel (VKEdel), s.h börsil noteeritud, tuleb kestlikkusaruanded esitada 2027. aastal. Teatud tingimustel on VKEdel võimalus lükata oma aruandluskohustus aasta võrra edasi. Aruandlusstandardid on VKEde puhul veel lahtised ning pole selge aruandluskohustuse aeg ja ulatus. VKEde puhul on aruandlusstandardite väljatöötamine Euroopa finantsaruandluse nõuanderühma EFRAG poolt veel pooleli. Kui ettevõttel on soov, on alati lubatud vabatahtlik ESG aruandlus, mida saab

teha lühendatud vabatahtlike standardite alusel, mille loomisega EFRAG samuti tegeleb. (Brown et al., 2023)

Et kergendada väiksemate ettevõtete aruandluskoormust ja võtta arvesse inflatsiooni mõju, võttis Euroopa Komisjon 17. oktoobril 2023 vastu CSRD aruandluskohuslaste piirmäärade muudatuse, mis hakkavad kehtima alates 2024. aastast. Inflatsiooni mõju arvesse võtmiseks muudeti rahalisi suurskriteeriume, mille alusel määratakse, mis suurusega on ettevõtte. Kuna alates 2013 kuni 2023 aastate vältel oli euroala kumulatiivne inflatsioon 24,3% ja Euroopa Liidus 27,2%, suurendati direktiivi muudatusega suurskriteeriume umbes 25-28,6% võrra koos teatava ümardamisega. Euroopa Komisjoni uuringu käigus leiti, et künniste inflatsiooniga korrigeerimise järel leeveneksid 6% ehk 437 663 Euroopa Liidu äriühingu aruandlus- ja auditeerimiskohustused. Võib eeldada, et tegelikult on kasusaajate arv suurem, kuna uuringu käigus kasutatud andmed polnud täielikud. (*Komisjoni delegeeritud direktiiv millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

CSRD aruandluskohuslased peavad kestlikkusaruanded koostama kooskõlas Euroopa EFRAGi koostatud esimese paketi Euroopa kestlikkusaruandlus standarditega (ingl. k. *European Sustainability Reporting Standards* ehk ESRS). Aruandlusstandardid on loodud täiendusena Euroopas kehtivatele raamatupidamisreeglitele. (*Corporate Sustainability Reporting, s.a.*) ESRS standardid jagunevad kolme kategooriasse: valdkonnaülesed standardid, teemapõhised standardid (keskkonna-, sotsiaalsed ja juhtimisstandardid) ja sektoripõhised standardid. Kui valdkonnaülesed ja teemapõhised standardid on sektorist sõltumatud ning neid kohaldatakse kõigile aruandluskohuslastele, siis sektoripõhiseid standardeid kohaldatakse selle põhjal, millis(t)es sektori(te)s ettevõtja tegutseb. Äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivis on nõutud, et 2024. juuniks võtab Euroopa Komisjon vastu sektoripõhised standardid. Nendele lisaks on nõutud direktiivis ka proportsionaalsed standardid VKEdele ning standardid ettevõtete kestlikkuse aruandlusele, kes tegutsevad väljaspool Euroopa Liitu, aga omavad tütaretevõtet Euroopa Liidus. (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

ESRSidest on töö kirjutamise hetkel avalikustatud kaks valdkonnaülest ja kümme teemapõhist standardit (Lisa B). Esimene valdkonnaülene standard ESRS 1 selgitab ESRSi ülesehitust, koostamise tavasid ja kasutatud põhimõisteid ning kestlikkusaruande koostamise ja esitamise üldnõudeid. ESRS 2 avalikustamismõõdu hõlmavad nelja aruandlusvaldkonda, mis on ühtlasi ESRS aruandlusraamistikul põhinevad: juhtimine (GOV), strateegia (SBM), mõjude riskide ja võimaluste juhtimine (IRO), mõõdikud ja eesmärgid (MT). Ülejäänud

kümme teemapõhist standardid hõlmavad keskkonna-, sotsiaalse- ja juhtimiselase teabe avalikustamist. (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

Osad ESRS avalikustamismõisted on kohustuslikud kõigile aruandluskooslastele, olenemata sektori(te)st, kus nad tegutsevad. Standardite põhjal kohustuslik avaldatav teave on ESRS 2 „Avalikustamise üldised reeglid“, ESRS E1 „Kliimamuutus“ ja ESRS S1 „Oma töötajaskond“. Lisaks on ettevõtetel loomulikult kohustus avaldada teavet vastavalt muule neile kohalduvale Euroopa Liidu seadusandlusele. (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

ESRS standardite loomisel oli suur roll mittetulundusühingul EFRAG. EFRAG annab sõltumatut nõu Euroopa finantsaruandluse ja kehtlikkusaruandluse valdkonnas ning teenib seega avalikku huvi. Ühingu antud nõuanded on reguleeritud. Nõuded töötatakse välja kindlate menetlusreeglite alusel, protsess on läbipaistev ja avaliku järelevalve all. Nõuannetes tuuakse välja, kui suures ulatuses on võetud arvesse olemasolevaid ESG raamistikke ja standardeid ning Euroopa Liidu nõudeid. Tehniliste nõuannetega käib kaasas ka kulude-tulude analüüs. Nõuannete väljatöötamisel kaastakse eksperte ning küsitakse avalikult kommentaare. 2022. aasta vältel kogus EFRAG ekspertarvamusi ning sidususrühmade välja toodud kommentaare probleemidele ning selle põhjal tehti muudatusi loodavates standardites. Peamiselt puudutasid muudatused kehtlikkusearuandluskoostuse kergendamist. Veel enam võeti arvesse rahvusvahelisi aruandlusstandardeid, et loodavad standardid saaksid sarnased rahvusvaheliste kehtlikkusstandardite nõukogu väljatöötavate standarditega ja GRI standarditega. Kui NFRD andis ettevõtjale vabad käed osa info esitamise olulisuse üle otsustamises, siis ESRS loomisel pöörati sellele tähelepanu ja anti nõuanded, mis teave tuleb kajastada igal juhul. Sinna alla kuulusid näiteks kõik standardis „Avalikustamise üldised reeglid“ all välja toodud teave, teave, mis on vajalik aruannete kõrvutamiseks, kindlad andmepunktid seoses töötajaskonnaga ja kliimamuutuste standardi avalikustamismõisted. Nõuannetes toodi välja ka aruandlusnõude järkjärguline kasutuselevõtt. Kulu-tulu analüüs on nõuannete lahutamatu osa, millest antud puhul selgus, et lühiajaliselt on kulude mõju palju tuntavam ning kasu on pigem mittemateriaalne, mida on raske mõõta. (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

Peale standardite väljatöötamise on selge, et võrreldes NFRDga toob uus CSRD kaasa mitmeid muudatusi kehtlikkusaruannete koostamises. Esimene suur muutus on nn kahekordse

olulisuse põhimõte. See tähendab, et tuleb avalikustada teave selle kohta, milline on „ettevõtja tegevuse mõju inimestele ja keskkonnale, kui ka selle kohta, kuidas kehtlikkusaspektid ettevõtjat mõjutavad“. Aruannetes tuleb välja tuua kõik ettevõtja seatud kehtlikkuseesmärgid ja mis samme on nende täitmiseks tehtud ning milline on olnud progress. Lisaks tuleb selgitada, kuidas hakkavad need eesmärgid teenima Euroopa Liidu suuremaid Roheleppe eesmärke. Direktiiv näeb veel ette kohustust anda teavet erinevate negatiivsete mõjude ja riskide tuvastamisest, ennetamisest ja leevendamisest, mida kehtlikkusteemad põhjustada võivad, näiteks kliimamuutused või fossiilkütused. Avalikustada tuleb ka teave immateriaalsete ressursside kohta, näiteks teave töötajate oskuste ja pädevuse kohta ning samuti ka sidusrühmade vaheliste suhete kohta. Aruannetes avalikustav teave peab olema nii edasi- kui ka tagasivaatav. Direktiiv nõuab ka, et kehtlikkusaruanded oleksid auditeeritud. Esiolgu nõutakse, et kehtlikkusaruanded saaksid audiitorilt piiratud kindluse, kuid tulevikus nähakse võimalust hakata nõudma piisavat kindlust andvat auditit. Piiratud kindluse andmine kehtlikkusaruandele hõlmab, et vandeaudiitor või audiitorühing annaks arvamuse, kas aruanne vastab nõuetele. (*Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2022/2464/EL, 2022*) CSRD nõuded on suure haardega ja konkreetset ning aitavad saada äriühingutest võrreldavat teavet potentsiaalsete kitsaskohtade ning konkurentsieeliste kohta.

Kahekordse olulisuse põhimõtet on detailsemalt selgitatud CSRD raames loodud ESRS standardites. Kahekordse olulisuse põhimõtte kohaselt otsustab osade standardi teemade avalikustamise üle ettevõtte ise, mis neist on materiaalse tähtsusega. Selleks tuleb ettevõttel teha kahekordse olulisuse hinnang, et leida, mis kehtlikkusaspektid on materiaalse tähtsusega ja tuleb raporteerida. Kehtlikkusaspekt on kahekordse olulisuse seisukohalt ettevõtte jaoks oluline, kui see „vastab mõjuga seotud olulisuse või majandusliku olulisuse või mõlema kriteeriumidele“. Olulisuse hindamiseks on olemas abistavad teemapõhised vootabelid. (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

Kui varasemalt on olnud ESG kohane aruandlus ettevõtja seisukohast suures osas vabatahtlik, siis uue äriühingute kehtlikkuse aruandluse direktiiviga kandub ettevõtjatele suurem vastutus. Uued nõuded kehtlikkuse aruandluse kohta suurendavad läbipaistvust ettevõtluses ning muudavad kehtlikkuse aruandluse standardiseeritumaks.

1.3 Varasemad uuringud kestlikkusaruandluse teemadel

Töö keskmises olev äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv jõustus 2023. aastal ning sellega seotud esimesed kestlikkusaruanded tuleb aruandekohuslastel esitada alles 2025. aastal. Selletõttu keskendutakse selles peatükis pigem sellele direktiivile eelneva varasema mittefinatsteabe avalikustamise direktiivi kehtimise ajal kirjutatud uurimistöodele.

Shaikh (2022) uuringu valimis on 30 börsil noteeritud suurimat ettevõtet nende turukapitalisatsiooni põhjal. Uuringus võrdleb autor kirjeldava statistika osas ESG skooore riikide vahel. ESG skooride kirjeldav statistika riikide lõikes näitab, et Euroopas on keskmine skoor kõrge, ehk 54,7 punkti 100st. Saksamaa ja Prantsusmaa ESG skoorid on Euroopas kõige silmapaistvamad. Kui jagada ESG skoor kolme samba vahel, on kogu valimi puhul näha, et kõige madalamad skoorid saadakse keskkonna alase aruandluse eest, sellele järgneb sotsiaalne ning kõige kõrgemad skoorid on saavutatud juhtimise alase aruandluse eest. Vaadates ESG skooore tööstusharude põhjal, on kõrgemad skoorid nafta, gaasi ja tsemendiga tegelevate ettevõtete seas. Seevastu on skoorid madalad jookide, infrastruktuuri loomise, televisiooni, kaabli- ja satelliiditööstustes. Kokkuvõttes selgus uuringust, et ESG aruandlusega tegelevate ettevõtete finantssuhtarvud ja ettevõtte turuväärtus on suuremad. (Shaikh, 2022) Seega on kestlikkuse aruandlusel ettevõtte jaoks selge kasu. Oluline on ka tõsiasi, et kõige madalamate skooridega aruandlus on keskkonna kohta. Põhjuseks võib olla keerukas andmekorje keskkonna kestlikkuse aruandluse kohta või selle kulukas.

Shaikh (2022) püstitas oma uurimuses hüpoteesi, mille kohaselt ettevõtted, kelle kestlikkusaruandlus vastab rahvusvaheliselt tunnustatud GRI ja CSRSUST ESG aruandlusraamistikele, on oma jätkusuutlikkus praktikas läbipaistvamad. Hüpotees leidis tõestust ning ESG skoor nende ettevõtete puhul oli kõrgem võrreldes nende ettevõtete aruannetega, mis nendel aruandlusraamistikel ei põhinenud. Samas selgus uuringus, et ESG raporteerimine toob ettevõttele selgelt kaasa suured lisakulud. (Shaikh, 2022) Seega on ESG aruandlus küll kulukas, kuid aitab kaasa läbipaistvale ettevõtlusele. Lisaks näitab see uuring selgelt, kui oluline on ühetaoline ja selge aruandlus.

Heichl ja Hirsch (2023) kasutasid oma uuringus ESG aruandluse uurimiseks tekstikaeve meetodit. Selle meetodiga muudeti kvalitatiivne ESG aruannetes sisalduv info kvantitatiivseks ja uuriti nii raportite sisu. Uuring keskendub mittefinatsteabe avalikustamise direktiivi kehtimise ajal koostatud kestlikkusaruannetele ja sellele kui täpselt on ESG teavet kajastatud. Enne analüüsi koguti uuringu jaoks kokku kestlikkusaruanded, mis laaditi alla erinevate ettevõtete kodulehtedelt. Tekstianalüüsiks kasutatakse uuringus kindlat nimekirja

sõnadest, mis on varasemas uuringus välja töötatud, ja sisaldab ESG kolme sambaga seotud sõnu. Töös kasutatakse metodoloogiat, mis on pika aja vältel välja töötatud ja usaldusväärne, ning programmi RapidMiner, mis kindlad sõnad automaatselt ära loeb. ESG teemasid on kajastatud peaaegu võrdselt, aga kõige enim leitud keskkonnaga seotud sõnu, sellele järgnesid sotsiaalsed ning kõige väiksema proportsiooni moodustasid juhtimisega seotud ESG aruandlust puudutavad sõnad. Selles uuringus mõjutasid tulemusi suuresti see, et iga riigi puhul ei olnud esindatud kõikide tööstusharude aruanded vaid ainult mõne erineva tööstusharu andmed. See viib tulemusi vaadates selleni, et näiteks Itaalia puhul oli keskkonna aspektiga kasutatud sõnade arv palju madalam, kuna suur osa ettevõtetest olid finantssektori ettevõtted. Samuti suur juhtimisega seotud sõnade esindatus võib olla seotud Itaalias kehtiva seadusega, mille kohaselt on mittefinantsaruannete auditeerimine kohustuslik. Uuringus leitakse, et läbi aja on aruandemahud erinevates riikides suurenenud ning on tugev tendents tulevikku suunatud aruandluse poole. Vaatamata sellele, et osad uuringu valimi ettevõtted on NFRD aruandluskohuslased mõjutavad riiklikud regulatsioonid aruannete kvaliteeti ja sisu. (Heichl & Hirsch, 2023) Uuring avab kestlikkuse aruandluse uurimist hoopis teise nurga alt kui tavaliselt.

Lee *et al* (2023) uuringus keskenduti ESG skooride arvutamisele ning võrreldi reitinguagentuuride arvutatud skooore äriühingute arvutustega. ESG skooore ja nendega seotud andmeid on võimalik saada erinevatest andmebaasidest. Neist üks suurimaid ESG andmebaase on Refinitiv, mida selle uuringu puhul kasutati. Reitinguagentuurid korrutavad äriühingute kolm ESG samba skoori läbi kindlate koefitsientidega, sest erinevates valdkondades on erinevad teemad erineva tähtsusega. Kolm skoori liidetakse ning saadakse ESG skoor. Uuringus arvutati ESG skoorid liites kõik kolm skoori võrdsete koefitsientidega (0,33) ja saadi tasakaalustatud ESG skoorid. Neid võrreldes leidis kinnitust hüpotees, et mida suurem positiivne on erinevus reitinguagentuuride arvutatud ESG skooride ja tasakaalustatud ESG skooride vahel, seda madalam on ettevõtte tulemuslikkus. See tähendab, et tasakaalustatud ESG skoorid on seotud kõrgema ettevõtte tulemuslikkusega, kuid ettevõtte tulemuslikkus langeb, kui reitinguagentuuri arvutatud ESG skoor on kõrgem kui tasakaalustatud ESG skoor. See uuringu tulemus võib aga viidata sellele, et mõned ettevõtted esitavad oma ESG teavet nii, et oma ESG kolme samba jaotusi manipuleerida, rõhutades just seda komponenti kolmest, millel on kõige kõrgem skoor. See on üks näide, mis võib põhjustada suuremaid erinevusi reitinguagentuuride arvutatud ESG skooride ja tasakaalustatud ESG skooride vahel. Kokkuvõttes võib sellist manipuleerimist nimetada

rohepesuks, kus püütakse näidata kõrgemat ESG skoori, kui see tegelikult on. (Lee et al., 2023) Kuna ESG aruandluse üheks sihtrühmaks on investorid, on paratamatu, et ettevõtted püüavad näida neile atraktiivsed. See viib aga ebaetilise käitumiseni, mis tõttu on ESG aruandluse pidev järelvalve ja reguleerimine oluline, et ennetada ja leevendada võimalikke riske.

Bigielli *et al* (2023) uurisid, kuidas on muutunud ESG skoorid 835 Euroopa ettevõtte seas aastatel 2002 kuni 2020 NFRD tulekuga. Andmed uuringu jaoks koguti ka selles uuringus Refinitiv andmebaasist. Saadud ESG andmed grupeeriti analüüsiks kategooriatesse ESG sammaste järgi. Keskkonna alla grupeeriti ressursikasutuse ja emissioonidega seotud andmed, sotsiaalteemade alla grupeeriti inimõiguste, kogukonna ja toote vastutusega seotud andmed ning juhtimis alaste teemade alla juhtkonna, aktsionäride ja ettevõtte sotsiaalse vastutuse strateegiaga seotud andmed. Uuring näitas, et ajas on ESG skoorid selgelt tõusnud: keskmine väärtus Euroopas oli 2003. aastal 37,06 ning 2020. aastal 60,12. Lisaks selgus, et ESG skoorid on omakorda tõusnud NFRD direktiivi jõustumise järel ja seda nii kestlikkusaruandluse kohuslaste kui ka vabatahtlikult ESG aruandlusega tegelevate äriühingute seas. Kõrgete skooride poolest paistavad Euroopas silma energia- ja materjalitööstus ning kommunaalteenuste pakkujad. Skoorid olid eriti madalad kinnisvara ja tehnoloogia sektoris. Uuringust selgus veel, et ESG skoorile mõjus positiivselt suurem naiste osakaal juhtivatel ametikohtadel ja kultuuriliselt mitmekesine juhatuse. Eriti positiivselt mõjus ESG skoorile eraldiseisev ESG aruandlusega seotud osakonna olemasolu, mis tõstis ESG skoori keskmiselt 11 punkti võrra. Uuringu käigus leiti, et kõrgemad ESG skoorid on seotud suuremate ettevõtetega, kellel ilmselt on rohkem ressursse, et tagada reeglite kohane ja kvaliteetne ESG aruandlus nii aruannetes kui ka praktikas. (Bigelli et al., 2023)

Schramade ja Schoenmake (2018) juhtumiuuringus ühendatakse ESG spetsiifiline analüüs investeringuanalüüsiga ettevõtte Royal Philips põhjal. ESG aruandlus on olnud keeruline, sest see on väga spetsiifiline aruandlusviis. Artiklis tuuakse välja nimekiri küsimustest, mis aitavad koostada kestlikkusaspektidele keskendunud aruande ettevõtte ärimudelid, strateegiast ja väärtusahelast. Spetsiifilisuse all on mõeldud, et kuigi analüüsis küsitakse ettevõtetelt samu küsimusi, on vastused, prioriteedid ja lisaküsimused iga ettevõttespetsiifilised. Küsimused on mõeldud arusaamiseks ESG teemade integreerimisest ettevõttes. Royal Philips on analüüsi järelduste kohaselt väga hästi valmistunud üleminekuks jätkusuutlikule majandusmudelile. Analüüsist selgub, et Royal Philipsi pingutused ESG aruandluses viisid ka paremate finantstulemusteni ning on viinud selleni, et Royal Philips on

kestlikkusaruandluses saanud suureks eeskujuks teistele ettevõtetele. Ettevõtted pole oma aruandluses harjunud vastama sarnastele küsimustele. Tavaliselt vastatakse aruannetes küsimustele konkreetsete ESG probleemide kohta või avalikustatakse teave ettevõtte ärimudeli või strateegia kohta, kuid nende kahe ühendamine pole levinud. ESRS standardite kohaselt ootab ettevõtteid ees ärimudeli, strateegia, eesmärkide jne avaldamine oluliste ESG kestlikkusaspektidega seotult, mis sarnaneb antud uuringu lähenemisele.

Varasemad uuringud kestlikkuse aruandluse teemadel on kokku võetud järgnevas tabelis (Tabel 1). Nagu varasematest uuringutest selgub, on kõige nõrgem kestlikkusaruandlus ESG keskkonna samba kohta, nagu selgub Shaikh (2022) uuringus. Samas Heichl ja Hirsch (2023) uuringus kasutatud sõnade kohta kestlikkusaruannetes selgub, et keskkonna sambaga seotud sõnade kasutus on kõige kõrgem võrreldes sotsiaalse ja juhtimisega teemal kasutatud sõnadega. See võib viidata sellele, et kolmest sambast on kõige ebaselgem ja keerukam keskkonna alase kestlikkusinfo raporteerimine. See näitab, et on selge vajadus standardiseeritud ja selgetele aruandlusstandarditele.

Tabel 1

Kokkuvõte varasematest uuringutest kestlikkuse aruandluse teemadel

Viide	Probleem	Meetod	Tulemus
(Shaikh, 2022)	Selgitada välja, kas kestlikkusaruandlusel on seos ettevõtte tulemuslikkusega.	ESG skooride võrdlus koos finantssuhtarvudega.	Kõige madalam on tulemus keskkonna alase aruandluse eest. Rahvusvaheliselt tunnustatud standarditele põhinemine aitab kaasa läbipaistvusele praktikas.
(Heichl & Hirsch, 2023)	Ettevõtete kestlikkusaruannetes avaldatud ESG teemade avalikustamise täpsus, eriti Euroopa Liidu mittefinantsaruandluse direktiivi (NFRD) kontekstis.	Tekstikaeve, kus uuriti kindlate ESG teemaliste sõnade kasutust.	Kestlikkusaruandlus mahud ajas aina suurenevad. Enim kasutatakse kestlikkusaruandes keskkonna sambaga seotud sõnu. NFRD ei kindlusta sama kvaliteeti erinevate riikide aruandluses.
(Lee et al., 2023)	Mõista reitinguagentuuride arvatud kaalutud ESG skooride,	Reitinguagentuuride arvatud ESG skooride võrdlus	Tasakaalustatud ESG skoorid on seotud kõrgema ettevõtte tulemuslikkusega,

	tasakaalustatud kaalutud ESG skooride ja ettevõtte jõudluse vahelisi seoseid.	äriühingute arvutustega.	kuid ettevõtte tulemuslikkus langeb, kui reitinguagentuuri arvutatud ESG skoor on kõrgem kui tasakaalustatud ESG skoor.
(Bigelli et al., 2023)	NFRD tulekuga on seotud muutused ettevõtete kestlikkusaruandluses.	ESG skooride võrdlus.	ESG skoorid on ajas tõusnud. ESG skoorid on omakorda tõusnud NFRD direktiivi jõustumise järel. Teatud juhatuse omadused on seotud kõrgemate ESG skooridega.
(Schramade & Schoenmaker, 2018)	Kestlikkus teemade integreerimine investeringuanalüüsiga on olnud keeruline.	Juhtumiuuring ESG teemaliste küsimuste põhjal võttes aluseks Royal Philipsi.	Kestlikkus teemasse integreerimine investeringuanalüüsiga nõuab põhjalikku lähenemist ning pakub lisaväärtust ja -kindlust investeringu tegemisel ja võib viia investeringi pikemate hoidmisperioodideni.

Shaikh (2022) uuring näitas ka, et kõrgemad ESG skoorid on seotud rahvusvaheliselt tunnustatud kestlikkusaruandlus standardite kasutamisega. Uuringutes kasutati nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid andmete analüüsiks. Kokkuvõttes ei saa ESG aruandlust uurides piirduda vaid ühega, vaid tuleb kasutada mõlemat viisi. Tavapärane praktika on keslikkusaruannetega seotud teabe kogumine selleks mõeldud andmebaasidest ja nende kvalitatiivne uurimine. Lisaks on andmebaasidest saadud ESG skooride alast infot võimalik kasutada hõlpsalt kirjeldava statistika koostamiseks. Üldine suundumus on, et ESG skoorid ajas tõusevad, eriti uute direktiividega, mistõttu on oodata kestlikkuse aruandluse kvaliteedi tõusu ka CSRD rakendumise järel.

2. Kestlikkusaruannete vastavus ESG raamistikele ja kriteeriumitele Eestis

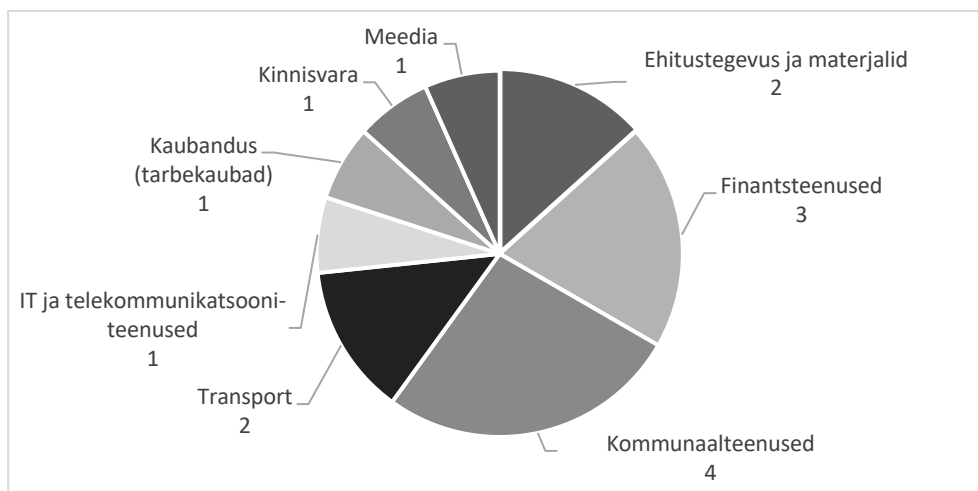
2.1 Valim ja uurimismeetod

Töö keskmes olev äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv CSRD jõustus 2023. aastal ning sellega seotud esimesed kestlikkusaruanded tuleb aruandekohuslastel esitada alles 2025. aastal. Seetõttu saab töö uurimus keskenduda enne direktiivi jõustumist avaldatud kestlikkusaruannetele Eestis. Töö koostamise aeg langeb ajale, mil 2022. aasta aruanded on väljastatud, aga 2023. aasta aruanded on koostamisel. Valimisse on valitud seega 2022. aasta kohta koostatud kestlikkusaruanded.

2.1.1 Valim

Valimi koostamiseks uuris autor Eesti Top 101 väärtuslikuma ettevõtte 2023 edetabelit (Lisa C) ning Balti börsil noteeritud Eesti ettevõtete nimekirja (Lisa D). Kokku kuulub kahte nimekirja 133 ettevõtet. Peale korduste eemaldamist, on ettevõtteid kokku 123. Nende ettevõtete puhul uuriti 2022. aasta majandusaasta aruandeid ning võimaluse korral kestlikkusaruandeid, et kaardistada kas ja mis määral on kestlikkuse teemat aruannetes kajastatud. Kui algselt oli plaanis koostada empiirilise uuringu valim valdkondade seast, mis on suurimad saastajad, siis koostatud aruannetega tutvumisel selgus, et põhjalikke kestlikkuse-teemalisi aruandeid on Eestis kirjutatud selleks liiga vähe. Seega koosneb valim 15 ettevõttest (Lisa E), kes on kestlikkusaruandele sarnanevat analüüsi teinud oma majandusaastaaruande osana või on eraldi koostanud kestlikkusaruande. Valimi koostamisel valis autor ettevõtted, kes teevad jõupingutusi sisuka aruande koostamisel. Autor eelistas valimi koostamisel ettevõtteid, kes tuginevad raporteerimisel rahvusvaheliselt tunnustatud aruandlusstandarditele nagu GRI, sest see annab aluse võrreldavusele.

Valimisse kuuluvad ettevõtted on erinevatest tegevusvaldkondadest (Joonis 1). Suurima osa moodustavad kommunaalteenuste ettevõtted (4), järgnevad finantsteenuste pakkujad (3), ehitusettevõtted (2) ja transpordiettevõtted (2). IT ja telekommunikatsiooniteenuste, kaubanduse, kinnisvara ja meedia tegevusalade ettevõtteid on valimis üks.

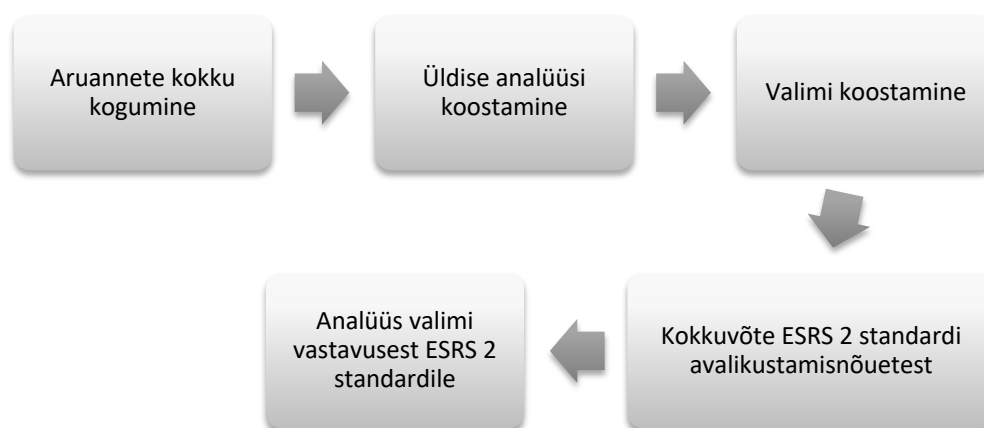

Joonis 1. Uuringu valimi jaotus tegevusalade vahel

Allikas: autori koostatud

2.1.2 Uurimismeetod

Uurimismeetodiks on antud töö puhul kvalitatiivne uurimismeetod, täpsemalt kehtlikkusaruannete analüüs (Joonis 2). Peatükis 2.2 koostatakse üldine analüütiline kokkuvõte, mida on 2022. aasta aruannetes kehtlikkus teemadel kajastatud võttes aluseks kõik aruanded, mida valimi koostamisel uuriti. Peatükis 2.3 keskendutakse koostatud valimile ning analüüsitakse 2022. aasta kohta kajastatud kehtlikkuse teabe vastavust äriühingute kehtlikkuse aruandluse direktiivi CSRD raames avaldatud esimese paketi Euroopa kehtlikkusaruandlus standarditega ESRS.

Joonis 2. Bakalaureusetöö uuringu etapid

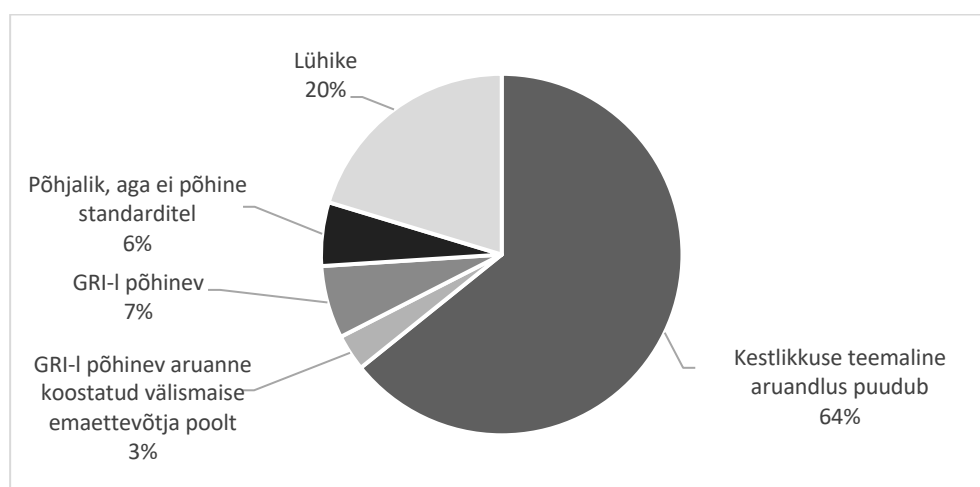
Allikas: autori koostatud

Analüüsis järgnevatel peatükkides ei osutata lihtsalt ESRS-le vastavusele või mittevastavusele, vaid tehakse kokkuvõtte ESRS 2 standardi avalikustamisnõuetest ning

tuuakse näited standarditele vastavuse või mittevastavuse kohta. Analüüsis tuuakse välja ettevõtete kestlikkusaruannete peamised puudused ESRS 2-le vastavuses. Analüüsi teostamiseks koondati kõik ESRS 2 avalikustamismõuded Excel faili. Iga valimi ettevõtte puhul märgiti Excel faili tabelisse, kas aruanne vastab avalikustamismõudele, vastab osaliselt või ei sisalda aruanne avalikustamismõudes nõutud teavet. Tulemuseks oli Excel tabel, kus on näha, mis ulatuses vastab iga valimi aruanne igale ESRS 2 avalikustamismõudele. Iga avalikustamismõudele täieliku või osalise vastamise kohta on lisatud kommentaarina väljavõtte konkreetsest aruandest, kus kohaldumise alane teave kirjas on.

2.2 Eesti ettevõtete kestlikkusaruannetes kajastatud info analüüs

Et kaardistada, mis määral on kestlikkuse teemat aruannetes kajastatud, klassifitseeriti aruanded nende pikkuse ning rahvusvaheliselt tunnustatud standarditele põhinemise poolest (Joonis 3). Täpsemalt jagati aruanded kestlikkuse teema kajastamise poolest lühikeseks ja pikaks ning lisaks eristati aruandeid, mis on koostatud rahvusvaheliste GRI standardite põhjal. Eraldi eristati ka aruandeid, mis on põhjalikult koostatud ja pikad, kuid ei põhine ühelgi standardil.

Joonis 3. Uuringu aluste aruannete jaotus koostamise põhjalikkuse järgi

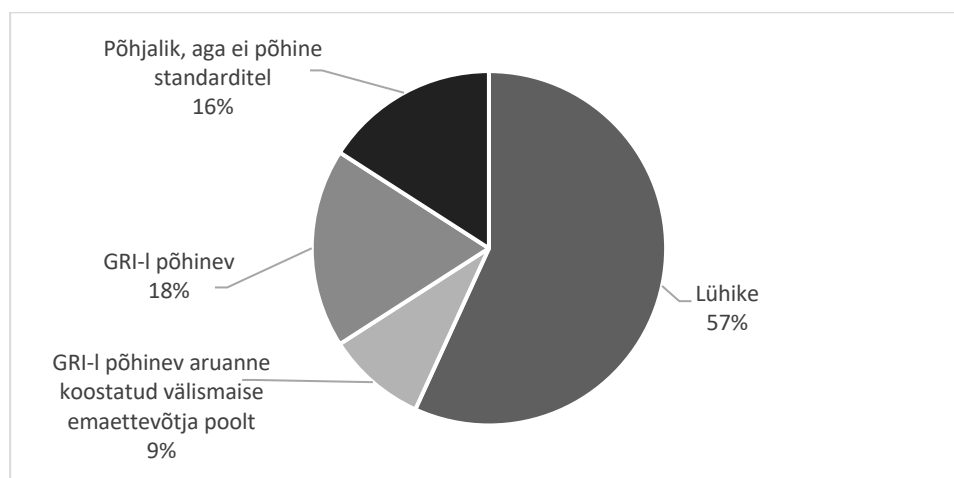
Allikas: autori koostatud

Kestlikkuse teemat on 123 ettevõtte seast kajastanud 2022. aastal oma aruandes 44 ettevõtet ehk 36% koguhulgast (Joonis 3). Uuringu valimi koostamiseks jäeti välja aruanded, kus pole kestlikkuse teemat kajastatud. Peale esialgset analüüsi eemaldati nimekirjast ettevõtete aruanded, kes pole kestlikkuse teemat oma aruandes kajastanud. Nendest 57% ehk 25 ettevõtte aruande puhul on kestlikkuse temast kirjutatud väga lühidalt ning

pealiskaudselt, näiteks tootmisettevõtte Barrus AS majandusaastaruandes tuuakse ainult välja panus kestliku arengu eesmärkide saavutamisesse (Joonis 4). Lisaks on sellistes aruannetes levinud keskkonnahoiu eesmärkide välja toomine nagu näiteks on seda tehtud Tallinna Vesi AS majandusaastaruandes. Aruandes, kus kestlikkuse teemat on avatud väga lühidalt, ei sobi samuti analüüsi valimisse ja eemaldati.

Nelja (9%) ettevõtte 2022. aasta aruannetega tutvumisel selgus, et kestlikkusaruanne on koostatud välismaise emaettevõtja poolt ning hõlmab Eesti tütarettevõtteid (Joonis 4). Välismaised grupiaruanded aga ei sobi antud uurimuse valimisse, kuna keskendutakse kestlikkusaruandlusele ainult Eestis, ning eemaldati. Kontserni tasandil ja tütarettevõtteid hõlmava kestlikkusaruande on koostanud finantsteenusepakkujate SEB Pank AS ja IF P&C Insurance AS ning tööstusettevõtjate Glamox AS ja Stora Enso Eesti AS emaettevõtted.

Lisaks selgus, et 27% ehk 12 ettevõtte aruande koostamisel on võetud aluseks rahvusvaheliselt tunnustatud GRI standardid, mis annab hea aluse aruannete omavahel võrdlemiseks (Joonis 4).

Joonis 4. Kestlikkus teemasid kajastanud aruannete jaotus põhjalikkuse järgi

Allikas: autori koostatud

Valimisse valitud aruanded eristuvad teistest põhjalikkuse ning rahvusvaheliselt tunnustatud standarditele tuginemise poolest.

2.3 Eesti ettevõtete kestlikkusaruannetes kajastatud info vastavus direktiivile

Käesolevas peatükis analüüsitakse, millisel määral kattub Eesti ettevõtete 2022. aasta aruannetes kestlikkuse teemadel kajastatud info ja aruannete ülesehitus äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi CSRD raames avaldatud esimese paketi Euroopa

kestlikkusaruandluse standarditega ESRS. Standardite kohane avalikustamiskohustus hakkab ettevõtjate jaoks kehtima 2024. aasta kohta kajastatud info kohta, mis avaldatakse 2025. aastal. Analüüsi keskmes on 15 ettevõtte aruandest koosnev valim, kes on teinud pingutusi kestlikkusalase info esitamiseks oma majandusaasta aruandes või on väljastanud majandusaasta aruandest eraldi kestlikkusaruande.

ESRS põhjal on ettevõtte tegutsemisalast sõltumatu kohustuslik avaldatav teave ESRS 2 „Avalikustamise üldised reeglid“, ESRS E1 „Kliimamuutus“ ja ESRS S1 „Oma töötajaskond“. Järgnevas analüüsis keskendutakse täpsemalt esimesele ESRS 2 kohustuslikku avaldavat teavet sisaldava standardi avalikustamiskoostamisele. Kohustuslikke avalikustamiskoostamisi sisaldav ESRS 2 standard „Avalikustamise üldised reeglid“ jaguneb viieks alateemaks: koostamise alus, juhtimine, strateegia, mõjude, riskide ja võimaluste juhtimine ning mõõdikud ja eesmärgid. Alateemad jagunevad veel omakorda avalikustamiskoostamiskoostamiseks, mille avalikustamise analüüsimisele antud analüüsis keskendutakse. ESRS 2 standardi sisukord on leitav töö lisadest (Lisa D).

Esimene peatükk „1. Koostamise alus“ jaguneb kaheks avalikustamiskoostamiseks: BP-1 „Kestlikkusaruannete koostamise üldine alus“ ja BP-2 „Avalikustamine seoses konkreetsete asjaoludega“. Esimene avalikustamiskoostamine BP-1 raames avalikustavad ettevõtted, mis ulatuses on aruanne koostatud ning kas on kasutatud mõnda standardist tulenevat võimalust osa infost avaldamata jätta, näiteks kui tegu on intellektuaalomandiga. Teine avalikustamiskoostamine BP-1 nõuab konkreetsemate asjaolude avalikustamist, nagu varasemate perioodide vigadest teatamine ja „muudatused kestlikkusteabe koostamisel ja esitamisel“. CSRD jõustumise järel on oodata uutes kestlikkusaruannetes selle info avalikustamist. Kaheksa aruannet koguvõimimist on koostatud toetudes rahvusvaheliselt tunnustatud GRI standarditele, mille edasiarendus ESRS standardid on. Nende kaheksa aruande puhul on GRI nõuded andmete esitlusviisile olnud vabamad, kui need on ESRS kohaselt. Näiteks Merko Ehitus AS aruanne on ehitatud üles kasutades integreeritud aruandluse põhimõtet. Tallinna Kaubamaja Grupp AS ja Nordecon AS puhul on ESRS kohaselt nõutav teave leitav majandusaasta aruande erinevatest osadest, näiteks on Kaubamaja Grupp AS aruandes koostatud Hea Ühingujuhtimise Tava aruanne ning peatükk "Eetilised äritavad ja vastutustundlik ettevõtetus", kus enamuse ESG alane info avalikustatakse. ESRS näeb ette, et ESRSiga nõutud esitatud teavet peab olema võimalik eristada muust tegevusaruandes sisalduvast teabest. Lisaks GRI standarditele on toetatud näiteks toetatud ÜRO ülemaailmsetele säästva arengu eesmärkidele. Näiteks Utilitas OÜ on säästvaarengu

eesmärkidest valinud ettevõtte jaoks olulised ja nende põhjal oma aruande ülesehitanud. BP-2 avalikustamismõnede eesmärk on „anda ülevaade nende konkreetsete asjaolude mõjust kehtlikkusaruande koostamisele“. Üheski valimi aruandes polnud avalikustatud avalikustamiskohustuse kohast infot potentsiaalsete mõõtemääramatuste kohta. See võib tuleneda sellest, et vähestes aruannetes on avalikustatud kvantitatiivseid andmeid, mille puhul mõõtemääramatused ilmsiks võivad tulla. Samuti on BP-2 avalikustamismõnede kohaselt vaja avalikustada eelnevate perioodide vead ja muudatused aruandluse raamistikus. Merko Ehitus AS aruandes selgitatakse, et kuna arvestusmeetodite esitamine polnud varasematel aastatel kohustuslik, pole ettevõttel eelmise aasta võrdlusandmeid.

ESRS 2 esimese peatükiga seotud avalikustamismõnede vastavuse analüüsis selgub, et peamiselt erinevad 2022. aasta aruanded ESRS 2 nõuetest aruande ülesehituse osas. Kui enamasti on koondatud ESG alane teave ühe peatüki alla, siis GRI standardite alusel koostatud aruannete puhul on levinud teabe avalikustamine majandusaasta aruande erinevates osades. GRI standarditel põhinevate aruannete osaks on GRI sisukord, kus on viidatud kohustusliku teabe asukohale aruandes. Seega erinevad GRI standardid ESRS 2 standardist info esitus viisi nõuete poolest, sest ESRS kohaselt peab olema võimalik aruandes eristada ESRSiga nõutud teavet muust tegevusaruandest.

Teine peatükk „Juhtimine“ ESRS 2 standardist jaguneb viieks avalikustamismõnedeks: GOV-1 „Haldus-, juht- ja järelevalveorganite roll“, GOV-2 „Ettevõtja haldus-, juht- ja järelevalveorganitele esitatud teave ja nende käsitletavad kehtlikkusaspektid“, GOV-3 „Kestlikkusalase tulemuslikkuse kaasamine motivatsioonikavadesse“, GOV-4 „Avaldus hoolsuskohustuse täitmise kohta“, GOV-5 „Riskijuhtimine ja kehtlikkusaruandluse sisekontroll“. GOV-1 avalikustamismõnede kohaselt tuleb kirjeldada lisaks rollidele ka nende vastutusalasid ja nende pädevuste kohta. Näiteks on Utilitas OÜ ja Tallinna Kaubamaja Grupp on põhjalikult selgitanud oma aruandes juhtkonna rolli seoses kehtlikkusaspektidega. Eesti Energia AS aruandes tuuakse välja, et igal strateegilisel jätkusuutlikkuse eesmärgil on kontsernis määratud vastutaja. Coop Pank AS eraldi koostatud kehtlikkusaruandes ei ole avaldatud infot juhtkonna kohta, kuid on öeldud, et jätkusuutliku tegevuse olulisus on toodud ettevõtte juhatuse fookusesse, mis annab aluse eeldada, et tegelikkuses on vastutusalad ettevõtte siseselt seoses kehtlikkusaspektidega jaotatud. Enefit Green AS on koostanud põhjaliku ühingujuhtimise aruande, kuid sellest ei selgu juhtimis alane info täpsemalt kehtlikkusaspektide kohta. LHV Group AS avalikustab, et igapäevaste ESG küsimuste eest vastutab ettevõtte ESG juht ning ESG järelevalve eest kannab vastutust Grupi tegevjuht ning

et ettevõtte sisest pädevust seoses jätkusuutlikkuse eesmärkidega püütakse suurendada.

Vastavate rollide koosseisu ja mitmekesisust on seletatud mitmes aruandes enam jaolt kogu avalikustamisnõude ulatuses: liikmete arv, muude töötajate esindatus, sooline mitmekesisus. Näiteks Tallink Group AS ja Eesti Energia AS on oma aruandes toonud välja mitu protsenti juhatuselt on mehed ja naised ning Eesti Energia AS on lisaks avalikustanud ka kontserni töötajad riikide ja kontserni ettevõtete lõikes. Eesti ettevõtete juhtimisstruktuurid on isegi suurtes ettevõtetes enam jaolt ühetasandilised ja lihtsad, mistõttu on koosseisu ja mitmekesisuse kohane raporteerimine kerge. GOV-1 nõuab lisaks detailseid andmeid isikute ja nende pädevuste kohta, kes vastutavad mõjude, riskide ja võimaluste protsessi juhtimise eest. Ainult ühes valimi aruandes on nii detailne teave avalikustatud. Tallinna Kaubamaja Grupp AS aruandes on välja toodud, kes vastutab finantsaruandluse riskide tuvastamise ja hindamise eest. Siinjuures jääb aga selgusetuks, kas vastutusalasse langevad ka kehtlikkusaspektide alaste riskide tuvastamise ja hindamise eest vastutamine. Tallinna Lennujaam AS-i aruandes on kirjas, et ettevõttes on loodud juhtrühm, mille eesmärk on "seada, uuendada ja täiendada kehtliku arengu eesmärgid ning tagada liikumine nende täitmise poole". Seega võib eeldada, et ettevõttes vastutab kehtlikkusaspektidega seotud teabe järelevalve eest antud juhtrühm. Veel üks nõudele sarnane näide on arendusettevõtte Hepsor AS aruandest, kus on avalikustatud, et töötajatest koosnev roheideede innovatsiooni akadeemia töötab arendusprojektide kõrval eesmärgiga aidata parimate keskkonnasäästlike lahenduste ideedega. Roheideede innovatsiooni akadeemia otsib lahendusi erinevatele projekteerimisega seotud teemadele, mis on nende jaoks olulised rohe-eesmärkide saavutamisel. Aruandest aga ei selgu, kas akadeemial on kontrollifunktsioon ja kas see panustab ka mõjude ja riskide juhtimise protsessi. GOV-2 avalikustamisnõue nõuab avalikustamist, kuidas ja mis infot on juht- ja järelevalveorganitele kehtlikkusaspektidest antud, et saada ülevaade, kas „nende organite liikmeid teavitati piisavalt ja kas nad suutsid oma ülesandeid täita“. Kuigi sellist infot valimis olnud aruannetes avalikustatud polnud, võib selle avalikustamisnõude täitmine Eestis olla kerge. Seda põhjusel, et Eesti Finantsinspektsiooni kui järelevalveorganiga on ettevõtetel tihe suhtlus seadusandlusest tulevalt. GOV-3 avalikustamisnõue räägib kehtlikkusalase tulemuslikkuse kaasamisest motivatsioonikavadesse. Aruannetes selle teemalist teavet avalikustatud polnud, ilmselt põhjusel, et kehtlikkusalane aruandlus oli 2022. aastal Eestis veel liiga vähe levinud. Motivatsioonikavale kõige lähem variant on leitav Tallink Grupp AS aruandest, kus ettevõtte avalikustab, et võttis ettevõtte esimese kehtlikkusega seotud laenu, "mille marginaal on

seotud ettevõtte ESG alaste tulemuste ja kestlikkuse peamiste tulemusnäitajatega (heite vähendamine ning töötajate tervis ja ohutus)". See võib tähendada, et ettevõttel on motivatsiooni püüelda paremate kestlikkusalaste tulemuste poole, et vähendada enda laenumaksete koormust. GOV-4 avalikustamismõnede kohaselt tuleb avalikustada teave hoolsuskohustuse protsessist. Hoolsuskohustus on ESRS standardi kohaselt „protsess, millega ettevõtjad teevad kindlaks tegeliku ja võimaliku negatiivse mõju keskkonnale ja oma äritegevusega seotud inimestele, väldivad ja leevendavad sellist mõju“. Kuigi paljudes aruannetes on toodud välja protsessi tulemused, siis protsessi tulemusteni jõudmiseni on detailselt kirjeldatud vähestes. NFRD kohuslastele on kohustuslik avaldada hinnang ettevõtte panust kliimamuutuste leevendamisele. Näiteks Tallink Grupp AS aruandes on panust vastavalt delegeeritud määrustele hinnatud. Kuna määruses oli kliimamuutuse leevendamise kohta hinnangu andmine potentsiaalse negatiivse mõjuna keskkonnale kohustuslik, ei olnud aruande koostamise hetkel põhjust hoolsuskohustuse protsessi läbiviimiseks.

ESRS 2 teise peatükiga seotud avalikustamismõnede vastavuse analüüsist selgub, et kestlikkusaspektidega seotud juhtimise kohta on teavet aruannetes enamasti avalikustatud, kuid seda kohati mitte nii detailselt, kui nõuab ESRS 2. Võrreldes teiste standardi peatükkidega on juhtimisalane teave esitatud kõige suuremas ulatuses. See tulemus sarnaneb Shaikh (2022) uuringu tulemusega, mille kohaselt saavutati kõige kõrgemaid ESG skoori samuti juhtimise alase aruandluse eest. Antud aruannetes tuleks täpsemalt välja tuua haldus-, juht- ja järelevalveorganite konkreetsed rollid ja vastutusala lähtudes ettevõtte jaoks olulistest kestlikkusaspektidest. Lisaks tuleks avalikustada ka konkreetsed pädevused. Aruannetes tuleks avalikustada ka motivatsioonikavadega ning hoolsuskohustusega seotud info. Aruannetes on levinud tulemuste esitamine ilma protsessikirjelduseta, kuid ESRS kohaselt on protsessikirjeldused just need, mis aitavad kaasa läbipaistvamale aruandlusele.

Kolmas peatükk „Strateegia“ ESRS 2 standardist jaguneb kolmeks avalikustamismõnedeks: SBM-1 „Strateegia, ärimudel ja väärtusahel“, SBM-2 „Sidusrühmade huvid ja seisukohad“, SBM-3 „Olulised mõjud, riskid ja võimalused ning nende seos strateegia ja ärimudeliga“. SBM-1 avalikustamismõnede kohaselt tuleb avalikustada ettevõtte „strateegia elemendid, mis on seotud kestlikkusaspektidega, ettevõtja ärimudeli ja väärtusahelaga või mõjutavad neid“. Mitmes valimi aruandes on avalikustatud ettevõtte strateegia, aga mitte kestlikkusaspektidega seotult. Sama selgus ettevõtte ärimudeli ja väärtusahela kirjelduse kohta. Kuna osad valimi aruanded langevad NFRD kohaldusalasse, on nende 2022. aasta aruannetes esitatud müügitulu oluliste sektorite kaupa, mis hõlmavad

kestlikkusaspektidega seotud sektoreid. Seega on GRI standarditele tuginevad ettevõtted oma aruannetes juba kajastanud ESRS kohaselt nõutava kogutulu jaotuse. Näiteks on seda teinud oma aruandes Coop Pank AS, Ekspress Grupp AS ja Merko Ehitus AS. SMB-1 kohaselt tuleb avalikustada ka oluliste toodete ja teenuste rühmad, mis on seotud oluliste kestlikkusaspektidega. Coop Pank AS avalikustab aruandes, kuidas tooteid ja teenuseid arendatakse kooskõlas vastutustundlikkuse ja jätkusuutlikkuse eesmärkidega. Välja toodud üldstrateegia elemendid on seotud kestlikkusaspektidega, näiteks tuuakse välja Coop Panga esimese rohelise toote loomine - "Roheline Liising", mille eesmärk on "soodustada kliimasäästlikumate sõidukite kasutamist". ESRS kohaselt tuleks esitada aruandes väärtusahela kirjeldus, väljundid ja tulemused sidusrühmadele. Kõige lähem näide sellest on Enefit Green AS kes on avalikustanud oma väärtusahela ja kuidas väärtusahelas emissioonid kui ettevõtte jaoks olulised kestlikkusaspektid kujunevad. SBM-2 avalikustamismõtte keskendub sidusrühmadele ja nende huvide ja seisukohtade arvesse võtmisele. Merko Ehitus AS on selgelt toonud välja oma sidusrühmad ja kuidas nende kaasamine on korraldatud, ehk toonud välja suhtluskanalid. Kuigi Ekspress Grupp AS toob ESG strateegias välja, et püütakse "vastata huvigruppide ootustele", pole konkreetselt loetletud üles kõiki huvigruppe, nagu nõuab ESRS. Lisaks tuuakse välja seatud eesmärkide raames, et tehakse koostööd huvigruppidega. Ekspress Grupp AS toob seoses suhtluses huvigruppidega välja suhtluse klienditeenindusega ning ka detailselt börsiteatud investoritega. Lisaks avaldatule tuleb ESRS kohaselt välja tuua ka, kuidas "võetakse ettevõtja strateegias ja ärimudelil arvesse sidusrühmade huve ja seisukohti". Tallinna Kaubamaja Grupp AS aruandes tuuakse välja loetelu huvigruppidest ning, et ollakse avatud igakülgse kommunikatsiooniks. Eesmärgi kohta on aruandes öeldud "pikaajaline edukas toimimine". SBM-2-ga kohaldamiseks tuleks antud aruandesse lisada veel, kuidas kaasamise tulemusi arvesse võetakse. LHV Group AS toob oma aruandes välja tabeli kujul kõik sidusrühmad, nende kaasamise viisid ja eesmärgid, mis vastab täpselt käesolevale SBM-2 avalikustamismõttele. Tallinna Lennujaam AS avalikustab aruandes oma sidusrühmad. Ühe näitena suhtlusest sidusrühmadega tuuakse välja rohefoorum, mille käigus tutvustatakse ettevõtte jõupingutusi seoses keskkonnaeesmärkidega. Lisaks tuuakse välja ka rohehommikud, mille käigus leitakse ettevõtte koostööpartneritega ühiselt lahendusi keskkonnaprobleemidele ettevõttes. SBM-3 avalikustamismõtte põhineb ettevõtte olulisuse hindamisel, mida tuleb ESRS kohaselt teha esimest korda kestlikkusaruandluses kahekordse materiaalsuse põhimõttel. Olulisuse hindamise protsessi käigus selgitab ettevõtte välja

olulised kehtlikkusspektid, mille kohta tuleb teave avalikustada vastava teemapõhise ESRS põhjal. SBM-3 avalikustamisnõue piirdub oluliste mõjude, riskide ja võimaluste lühikirjelduse ning nende seosega ettevõtte strateegia ja ärimudeliga. Kuna varem sellist nõuet olnud pole, ei ole üheski aruandes olulisuse hinnangut sellisel kujul tehtud.

ESRS 2 kolmanda peatükiga seotud avalikustamisnõuetele vastavuse analüüsist selgub, et ettevõtete jaoks on peamine eesootav muudatus kehtlikkusaruandluses anda teavet kehtlikkusspektide vaatest. Näiteks kuigi paljudes aruannetes tuuakse välja ettevõtte äristrateegia ja/või -mudel, ei teha seda suures osas ettevõtte jaoks oluliste kehtlikkusspektidega seotult. Sidususrühmade kohta on teave aruannetes enamasti avalikustatud ning leidub väga häid näiteid, mis vastavad suures osas ESRS-is nõutule. Kohati on aruannetes sidususrühmad konkreetselt välja toomata ning need on koondatud ühise nimetaja alla.

Neljas peatükk „Mõjude, riskide ja võimaluste juhtimine“ ESRS 2 standardist jaguneb kaheks alapeatükiks: „Olulisuse protsessi hindamise kohta avalikustatav teave“ ja „Poliitika ja meetmete avalikustamise miinimumnõue“. Esimene alapeatükk kirjeldab täpsemalt olulisuse hindamise protsessi kohta avalikustatavat teavet ja koosneb kahest avalikustamisnõudest: IRO-1 „Oluliste mõjude, riskide ja võimaluste kindlakstegemise ja hindamise protsessi kirjeldus“ ja IRO-2 „ESRS-ide avalikustamisnõuded, mis on hõlmatud ettevõtja kehtlikkusaruandega“. Kuna kahekordse materiaalsuse põhimõte on võrreldes varasema aruandlusega uus põhimõte, pole üheski valimi aruandes sellest põhimõttest lähtuvat protsessi kirjeldust. Sellegi poolest on mitmes aruandes ettevõtte jaoks olulised aspektid väljaselgitatud. Hepsor AS aruandes pole küll protsess lahti seletatud, kuid on öeldud, et „2022. aastal kaardistati suurimad mõjukohad ja väljavaated panustada ühiskonna kehtlikku arengusse“ ja seda väliste ekspertide toel. Kuigi protsessi pole kirjeldatud, on välja toodud kaardistamise tulemused. Utilitas OÜ on avalikustanud, et riskianalüüsi abil on tuvastatud ettevõtte riskid, mis on tüüpide järgi jaotatud keskkonnaalasteks, sotsiaalseteks ja juhtimisalasteks. Coop Pank AS on aruandes avalikustanud, et seoses ÜRO Keskkonnaprogrammiga viib Kontsern läbi laualatusliku mõjuanalüüsi, mille käigus selgitatakse välja ettevõtte "märkimisväärne positiivne ja negatiivne mõju ühiskonnale, keskkonnale ja majandusele", kuid pole taas avalikustatud protsessikirjeldust. Nortal Group Holding AS toob oma aruandes välja, et on loonud ettevõtte ESG juhtimispõhimõtete kogumi. Lisaks on väljatoodud "võtmevaldkonnad". Seega on ettevõtte teinud selgeks oma mõjud, riskid ja võimalused, nagu nõuab ESRS, kuid on jätnud välja protsessikirjelduse,

kuidas sellise tulemuseni jõuti. Ka Tallinna Kaubamaja Grupp AS, Elering AS ja Tallinna Lennujaam AS aruannetes on avalikustatud tulemused, kuid ilma protsessikirjelduseta. Eesti Energia AS toob välja, et fookusteemad tulenevad ettevõtte strateegiast ja strateegilistest eesmärkidest. Seega pole samuti protsessi küll otseselt kirjeldatud, aga aruanne on ülesehitatud juba varem ÜRO poolt väljatöötatud oluliste eesmärkide põhjal. GRI standarditel põhinevates aruannetes on toodud välja ettevõtte hinnangul välja selgitatud olulised teemad, kuid samuti on enamasti jäänud välja protsessikirjeldus. LHV Group AS toob oma aruandes välja, et on selgitanud välja ettevõtte äriotsuste olulised mõjud ühiskonnale ja keskkonnale ning avalikustanud ka, mis töövahendeid välja selgitamise protsessis kasutati. Ekspress Grupp AS on avalikustanud oma ESG strateegia loomeprotsessi, mis sisaldab oluliste teemade analüüsi tulemusi, ja on seega kõige lähem näide RIO-1 avalikustamismõnudele. IRO-2 avalikustamismõnue nõuab, et kehtlikkusaruandega koos esitatakse täidetud avalikustamismõnude loetelu. Sellest selgub, mis teemad on hinnatud olulisuse hindamise tulemusena ebaoluliseks ja on kehtlikkusaruandest väljajäetud. Kuna osad ettevõtted on koostanud oma aruande toetudes GRI standarditele, sisaldub aruandes GRI sisukord, mis sarnaneb sisuliselt ESRS kohaselt nõutud täidetud avalikustamismõnude loetelule. Nendeks näideteks on näiteks LHV Group AS ja Merko Ehitus AS. Neljanda peatüki teises alapeatükis tuuakse välja miinimumnõuded poliitika ja meetmete avalikustamise kohta, mis jagunevad kaheks: MDR-P „Oluliste kehtlikkusaspektide haldamiseks vastu võetud poliitika“ ja MDR-A „Oluliste kehtlikkusaspektidega seotud meetmed ja ressursid“. Peale oluliste kehtlikkusaspektide väljaselgitamist tuleb nende kahe avalikustamise miinimumnõude raames välja tuua iga olulise kehtlikkusaspektiga seotud poliitika ja haldamise meetmed. Paljudes aruannetes pole välja toodud konkreetseid kehtlikkusaspekte, aga on kirjas ettevõtete kehtlikkusega seotud teemade haldamise põhimõtted. Hepsor AS aruande puhul selgitati välise ekspertide abil välja suurimad mõjukohad ning neist esimese "Kliimamõju leevendamine" kohta on avalikustatud, kuidas selle mõjukoha haldamiseks lähtutakse ärihoonete arendamisel "rohelistest põhimõtetest". Seega saab öelda, et ühe suurima mõjukoha haldamiseks on paigas poliitika, nagu on nõutud antud avalikustamise miinimumnõudes. Kuigi Utilitas OÜ pole konkreetselt toonud välja olulisi kehtlikkusaspekte, on aruandes toodud välja erinevad ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid, mille poole pürgimist ettevõtte seisukohast selgitatakse. Lisaks on toodud välja ettevõtte enda eesmärgid, mis aitavad kaasa ÜRO seatud eesmärkide saavutamisele. Tallinna Lennujaam AS aruanne on ehitatud üles ÜRO kehtliku arengu eesmärkidele ning ettevõtte on iga olulise eesmärgi

kohta avalikustanud meetmed, kuidas eesmärgi saavutamisele kaasa aidatakse. Näiteks süsinikuneutraalsuse saavutamiseks on loodud tegevuskava. Tallink Grupp AS avalikustab aruandes, kuidas panustatakse kahe olulise kestlikkusaspekti haldamisse. Nendeks on kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine. Elering AS on toonud välja ettevõtte ESG valdkonnad ja fookusteemad. Lisaks on toodud välja vastutustundliku ettevõtluse põhimõtted, mis ettevõttes järgitakse. Põhimõtted on loodud juhindudes "ettevõtte missioonist, visioonist ja Eesti riigi kui omaniku ootusest ettevõtte suhtes". Tallinna Kaubamaja Grupp AS on toonud välja hulgaliselt ESG teemadega seotud põhimõtteid ning ka poliitikaid. Kuigi pole konkreetselt määratud olulisi mõjusid, riske ja võimalusi nagu nõuab ESRS, on toodud välja üldised põhimõtted, mille abil ESG teemadega seotud mõjusid välditakse ja leevendatakse. ESRS kohaselt tuleks veel välja tuua ka teave oma poliitika ja meetmete kohta seoses oluliste riskide käsitlemise ja oluliste võimaluste kasutamisega.

Viies peatükk „Mõõdikud ja eesmärgid“ ESRS 2 standardist koosneb kahest avalikustamise miinimumnõudest: MDR-M „Oluliste kestlikkusaspektidega seotud mõõdikud“ ja MDR-T „Poliitika ja meetmete tõhususe jälgimine eesmärkide kaudu“. MDR-M avalikustamisnõue näeb ette kohustust avalikustada kõik mõõdikud, mida ettevõtte „kasutab tulemuslikkuse ja tõhususe hindamiseks seoses olulise mõju, riski või võimalusega“. Utilitas OÜ on avalikustanud, mis tulemusnäitajate abil mõõdetakse ärieesmärkide täitmise seis, kuid mõõdikute arvutamise metoodikat pole selgitatud. Ekspress Grupp AS aruandes on välja toodud 2022. aasta aruande väljastamise hetkeolukord mõõdikute lõikes vastavalt ettevõtte jaoks olulistele teemadele, näiteks on üheks mõõdikuks ajakirjanduskoodeksi rikkumise juhtumid, mille puhul on 2025. aasta eesmärgiks viia nende arv nullini ning 2022. aasta seisuga on avalikustatud, et tulemuseks on null, seega on mõõdiku järgi eesmärk täidetud. LHV Group AS on avalikustanud kõik peamised ESG tulemusnäitajad. Eesti Energia AS on avalikustanud kõik peamised "jätkusuutlikkuse näitajad". MDR-T avalikustamisnõude kohaselt tuleb avalikustada teave eesmärkide kohta, mis on kehtestatud iga olulise kestlikkusaspektiga. Paljude aruannete puhul on seatud eesmärgid, mis aga pole mõõdetavad, tulemuspõhised ja ajaliselt piiritletud, vaid väljendavad ettevõtte hea tava oma tegevuses. Utilitas OÜ eesmärgid on ülemaailmsed säästva arengu eesmärgid, mille kohta saab öelda mõõdetavad, tulemuspõhised ja ajaliselt piiritletud, aga ESRS kohaselt peavad eesmärgid olema ettevõttepõhised ja suunatud olulise kestlikkusaspektide haldamiseks. Coop Pank AS eesmärgid on samuti säästva arengu eesmärgid. Enefit Green AS ja Tallinna Lennujaam AS eesmärgid põhinevad ülemaailmsel säästva arengu eesmärkidel ning on

välja toodud, kuidas ettevõtte panustab ÜRO seatud suurte eesmärkide täitmisesse ettevõttesiseste meetmete ja poliitikaga. Elering AS on ettevõtte seatud suurema eesmärgi pannud ÜRO säästva arengu eesmärkide konteksti, ning toonud välja, mis neist eesmärkidest on nende fookuses. Lisaks sellele on ettevõtte püstitanud kohati mõõdetavaid ajaliselt piiritletud tulemuspõhiseid eesmärke, kuid on ka eesmärke, mille püstitus on liiga üldine. Näiteks on ESRS kohaselt sobivam eesmärk saavutada aastaks 2030 olukord, kus ettevõtte "toote või protsessiga/teenusega seotud inimtekkeliste kasvuhoonegaaside netoheitkogus on null ning see saavutatakse täiendava ning vältimatu heite kompenseerimise abil". Liiga üldine eesmärk on näiteks, et Elering peab tagama, et "ülekandevõrguga saaks liita võimalikult palju taastuvenergiat". Utilitas OÜ on välja toonud põhjalikke kirjeldusi eesmärkide täitmiseks tehtavate pingutuste meetoditest. Näiteks kogutakse klientide hoonete soojuskasutuse kohta andmeid ning analüüsitakse, mis hoonete puhul oleks vajalik renoveerimine hoonete energiatõhususe parandamiseks. Seejärel tuuakse välja, kuidas see meetod aitab täita energiasäästu eesmärke. Aruandes on kirjas, et Nortal "väärtustab erinevaid tulemuse mõõtmise vorme", mis annab alust arvata, et protsess eesmärkide täitmise mõõtmiseks on ettevõttes olemas. Ekspress Grupp AS paneb oma ESG strateegias paika mõõdetavad ajaliselt piiritletud tulemuspõhised eesmärgid ning ka tulemusnäitajad, millega strateegia toimimist mõõta. Eesti Energia AS paneb oma jätkusuutlikkuse fookusteemadega seoses paika mõõdetavad ajaliselt piiritletud tulemuspõhised eesmärgid ning ka tulemusnäitajad, millega strateegia toimimist mõõta. Lisaks on avalikustatud käesoleva ja eelneva aasta tulemus.

ESRS 2 viienda peatükiga seotud avalikustamisnõuetele vastavuse analüüsist selgub, et kasutatud mõõdikud on enamasti avalikustatud, kuid tihti on puudu mõõdiku meetoodika. Kuigi aruannetes on eesmärkide püstitamine levinud, ei vasta need alati täielikult ESRS nõuetele. Paljudes aruannetes toetutakse ÜRO poolt välja töötatud säästva arengu eesmärkidele, kuid ESRS kohaselt tulenevad ettevõtte eesmärgid varem välja selgitatud olulistest kestlikkusaspektidest. Aruannetes on aga levinud eesmärkide koos ettevõtte jaoks oluliste aspektide määratlemisega.

Ekspress Grupp AS aruanne kestlikkusaspektidest on üks eeskujulikumaid ning enim ESRS-le vastav. Ettevõtte on selgitanud välja olulised kestlikkusaspektid ning selgitanud ka olulise hindamise protsessi. Ettevõtte on välja toonud mõõdetavad eesmärgid ja tulemusnäitajad, mis viivad kestlikkusaruandluse võrreldavuseni ettevõtetete vahel. Analüüsi järel on LHV Group AS kestlikkusaruanne kõige rohkem kooskõlas ESRS 2 nõuetega. Aruande puhul on tehtud pingutusi sisuka aruande koostamiseks. Aruanne on koostatud eraldi

majandusaasta aruandest ning on kogupikkuses 25 lehekülge. Sarnase sisuka aruande koostamine ootab ees kõiki CSRD aruandluskohuslasi ning võib olla heaks eeskujuks. Bigielli *et al* (2023) uuringu tulemused Euroopas väga kõrgete või väga madalate ESG skooride poolest silma paistvate tegevusvaldkondade kohta tõestust ei leidnud. Analüüsi käigus selgus, et standardile vastavad enim aruanded, mis on koostatud tuginedes GRI standarditele. Ekspress Grupp AS ja LHV Group AS aruanded on koostatud toetudes rahvusvaheliselt tunnustatud GRI standarditele. Siinkohal leiab kinnitust Shaikh (2022) uuringu tulemus, milles leiti, et rahvusvaheliselt tunnustatud aruandlusstandarditele tuginemine kestlikkusaruandluses viib kõrgemate ESG skoorideni. Aruannete analüüsi käigus selgus, et kui ESRS 2 kohaselt nõutakse kogu kestlikkusalase info esitamist tegevusaruande osana, on 2022. aastal avalikustatud kestlikkusalane teave ettevõtete aruannetes leitav aruande erinevatest osadest. See raskendas analüüsi, mistõttu võiksid aruandluskohuslased avalikustada avalikustamiskooste kohase teabe oma aruannetes koondatuna tegevusaruande osasse, isegi kui see tähendab teabe dubleerimist. See suurendaks aruande selgust ning aitaks aruande lugejal leida täpselt see info, mille avalikustamist nõuavad standardid.

Kokkuvõttes tuleks ettevõtetel ESRS-le vastavate aruannete koostamisel esmalt selgitada välja nende jaoks olulised kestlikkusaspektid ning nendele toetudes aruanne üles ehitada. Tuleb avalikustada ka protsess, kuidas olulisuse hinnangud läbi viidi, mis suurendab aruande läbipaistvust. Ettevõtete aruannetes on avalikustatud tihti ESRS 2 kohaselt nõutud äristrateegia, -mudel või väärtusahel, aga seda pole avalikustatud oluliste kestlikkusaspektide vaatest, vaid ettevõtte kohta üldiselt. Seega on ESRS 2 kohaselt oluline spetsialiseeruda kestlikkusaruandes olulistele kestlikkusaspektidele ning avalikustada teave sellest vaatest.

Kokkuvõte

Seoses Euroopa roheleppega võttis Euroopa Komisjon endale kohustuse vaadata läbi kehtiv ESG aruandlusega seotud seadusandlus. See viis ESG aruandlusega seotud ettekirjutuste ajakohastamiseni, mille järel anti välja uuendatud äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiiv. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja Eesti kestlikkusaruannetes kajastuva info vastavus äsja jõustunud äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivile ning viia läbi uuring, et selgitada uue direktiiviga kaasnevaid aruandluse avalikustamismõndeid ning saada selgust, kui suur osa neist on Eestis juba olemasolevates kestlikkusaruannetes täidetud.

Töö selgitas ESG aruandlusraamistike ja -standardeid ning nende vahelist erinevust ja äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivile eelnenud kestlikkusaruandlus kohustust. Töö avas varasema kestlikkusaruandluse kohaldumist aruandluskohuslastele, mille kohaselt kehtib enne äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi jõustumist ainult avaliku huvi üksustele. Uue direktiivi järel hakkab aruandluskohustus puudutama 11 700 Euroopa Liidu ettevõtte asemel ligikaudu 49 000 ettevõtet. Uus direktiiv toob kaasa uued põhimõtted Euroopa Liidu ettevõtete kestlikkusaruandluses.

Töö andis põhjaliku ülevaate äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi rakendumisega kaasnevatest muutustest ning aruandluse põhimõtetest ja direktiivi rakendumise ajakavast. Direktiivi aruandluskohustus hakkab rakenduma järkjärguliselt ning põhineb Euroopa kestlikkusaruandlus standarditel.

Töö võttis kokku varasemad kestlikkusaruandluse teemadel kirjutatud uurimustööd. Varasemalt on kestlikkusaruannete analüüsis kasutatud nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid ning on keskendunud kestlikkusaruannete tekstiosale ja ESG skooridele. Analüüsi tulemusena selgus on suundumus ESG aruandlusele paranemisele ajas, mistõttu on oodata kestlikkuse aruandluse kvaliteedi tõusu ka äriühingute kestlikkuse aruandluse direktiivi rakendumisel.

Töö empiirilises osas uuriti, mis kestlikkus alast teavet on ettevõtted enne uue direktiivi jõustumist oma aruannetes juba kajastanud, ning mis määral kattub see uute Euroopa kestlikkusaruandlus standardite avalikustamise üldiste reeglitega. Üle poolte esialgselt uuritud aruannetes kestlikkuse teemaline aruandlus puudus, mistõttu koostati valim ettevõtete aruannetest, kes on teinud jõupingutusi sisuka aruande loomiseks. Lisaks anti töö empiirilises osas põhjalik ülevaade, mis on uute standardite avalikustamiskohustuste kohaselt kestlikkusaruannetes üldiste reeglite kohta kohustuslik avalikustatav teave.

Analüüsi tulemusena selgus, et kuigi Eesti kestlikkusaruandluses on eeskujulikke näiteid, ei vasta ükski aruanne täielikult uutele avalikustamisnõuetele. Põhiliseks muutuseks kestlikkuse aruandluses on ettevõtete jaoks uus raamistik, mille kohaselt tuleb kestlikkuse aruandluses lähtuda kahekordse materiaalsuse põhimõttest. See on antud standardite üks olulisemaid komponente ning tähendab, et aruanne ehitatakse üles mõjudele, riskidele ja võimalustele, mille on ettevõtte hinnanud oluliseks. Kuna uued standardid on loodud koostöös rahvusvaheliselt tunnustatud standarditega, on nendel põhinevad aruanded enim kooskõlas uute standardite avalikustamisnõuetega.

Tulevastes töodes saab arendada käesolevat tööd edasi võttes analüüsi aluseks teisi uute standardite osasid ja avalikustamiskohustusi. Sarnase sisuga analüüsi saaks teha ka kasutades muid analüüsi meetodeid, näiteks tekstikaevet, ning võrrelda tulemusi meetodite vahel.

Viidatud allikad

1. *Balti Põhinimekirj*. (s.a.). Salvestatud 8. märts 2024,
<https://nasdaqbaltic.com/statistics/et/shares>
2. Bigelli, M., Mengoli, S., & Sandri, S. (2023). ESG score, board structure and the impact of the non-financial reporting directive on European firms. *Journal of Economics and Business*, 127, 106133. <https://doi.org/10.1016/j.jeconbus.2023.106133>
3. Brown, S. L., Saltzman, R., Hamilton, A., Casciotti, J. J., Kimpel, S. H., & Cochran Butler, C. (2023). *European Union Advances Mandatory ESG Reporting Standards*. Hunton Andrews Kurth. <https://www.huntonnickelreportblog.com/2023/10/european-union-advances-mandatory-esg-reporting-standards/>
4. Byrne, D. (s.a.). *What's the difference between ESG reporting standards and frameworks?* Corporate Governance Institute.
<https://www.thecorporategovernanceinstitute.com/insights/guides/whats-the-difference-between-esg-reporting-standards-and-frameworks/>
5. *Corporate sustainability reporting*. (s.a.). European Commission. Salvestatud 10. jaanuar 2024, https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
6. *Eesti väärtuslikumad ettevõtted TOP 101*. (s.a.). Salvestatud 8. märts 2024,
<https://top101.ee/index.php>
7. *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/95/EL*. (2014). Euroopa Parlament ja nõukogu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0095>
8. *Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2022/2464/EL*. (2022). Euroopa Parlament ja nõukogu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464&qid=1704395121087>

9. *Get ready for European Sustainability Reporting Standards | Understanding the first set of*

ESRSs. (2023). KPMG.

10. Heichl, V., & Hirsch, S. (2023). Sustainable fingerprint – Using textual analysis to detect how listed EU firms report about ESG topics. *Journal of Cleaner Production*, 426, 138960. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138960>

11. *Komisjoni delegeeritud direktiiv millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL*. (2023). Euroopa Komisjon. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM:C\(2023\)7020](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM:C(2023)7020)

12. *Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL*. (2023). Euroopa Komisjon. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302772

13. Lee, M. T., Raschke, R. L., & Krishen, A. S. (2023). Understanding ESG scores and firm performance: Are high-performing firms E, S, and G-balanced? *Technological Forecasting and Social Change*, 195, 122779. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122779>

14. Molfetas, M. (2023). *What are the GRI Standards?* Sustain Life. <https://www.sustain.life/blog/gri-standards>

15. Peterdy, K. (s.a.). *ESG (Environmental, Social, & Governance)*. Corporate Finance Institute. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-environmental-social-governance/>

16. Rebane, M. (2023). *ESG uudiskiri—Jätkusuutlikkus võib olla väga lihtne ja tulus*. KPMG. <https://kpmg.com/ee/et/home/insights/2023/05/ESG%20uudiskiri.html>

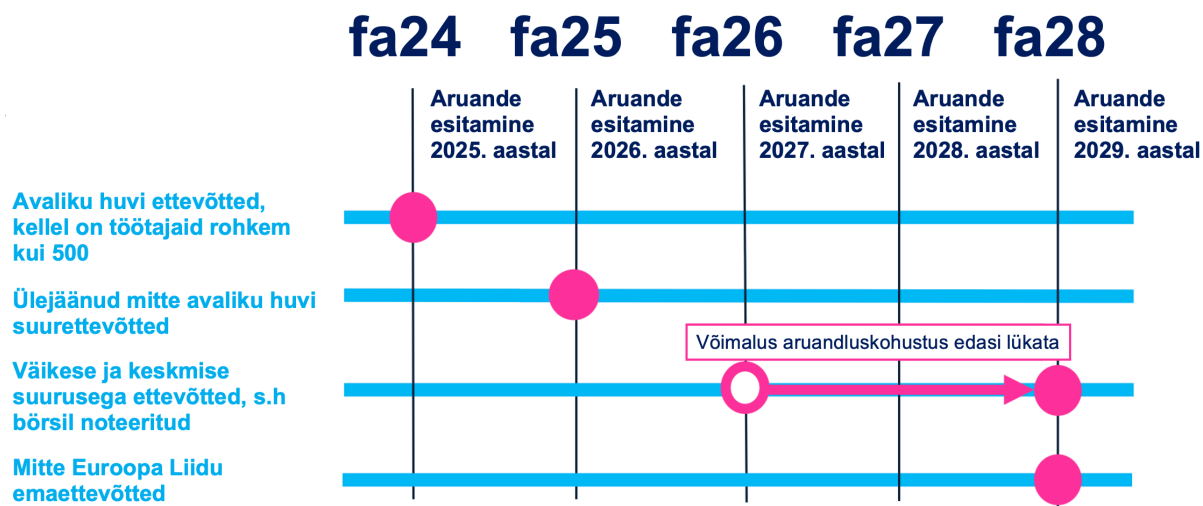
17. Ribeiro Duarte, D., & Araújo Matias, S. (2022). *From the NFRD to the CSRD: Long story short*. IFLR. <https://www.iflr.com/article/2a647e1ubbp4gen3p7lz5/from-the-nfrd-to-the-csrd-long-story-short>

18. Schramade, W., & Schoenmaker, D. (2018). *ROYAL PHILIPS: A SUSTAINABLE FINANCE CASE STUDY*. https://www.rsm.nl/fileadmin/Faculty-Research/Centres/EPSVC/Case_Study_Sustainable_Finance_Royal_Philips.pdf
19. Shaikh, I. (2022). Environmental, social, and governance (ESG) practice and firm performance: An international evidence. *Journal of Business Economics and Management*, 23(1), Article 1. <https://doi.org/10.3846/jbem.2022.16202>
20. *Streamlined Energy & Carbon Reporting: Ensuring your compliance with the new reporting requirements*. (s.a.). PWC. <https://www.pwc.co.uk/services/audit/non-financial-assurance/streamlined-energy-and-carbon-reporting.html>

LISA A

CSRD kohaldamise ajakava

Allikas: (*Get Ready for European Sustainability Reporting Standards | Understanding the First Set of ESRSs, 2023*) (autori tõlge)

LISA B

Euroopa kestlikkusaruandluse standardid

Allikas: (*Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023*)

ESRS 1	Peamised nõuded
ESRS 2	Avalikustamise üldised reeglid
ESRS E1	Kliimamuutus
ESRS E2	Reostus
ESRS E3	Vee- ja mereressursid
ESRS E4	Bioloogiline mitmekesisus ja ökosüsteemid
ESRS E5	Ressursikasutus ja ringmajandus
ESRS S1	Oma töötajaskond
ESRS S2	Töötajad väärtusahelas
ESRS S3	Mõjutatud kogukonnad
ESRS S4	Tarbijad ja lõppkasutajad
ESRS G1	Äriline käitumine

LISA C

Eesti topp 101 väärtuslikumat ettevõtet 2023

Allikas: (Eesti väärtuslikumad ettevõtted TOP 101, s.a.)

TOP 2023	TOP 2022	Ettevõtte nimi
1	1	SWEDBANK, AS
2	6	ENEFIT GREEN, AS
3	2	LUMINOR BANK, AS
4	5	EESTI ENERGIA, AS
5	4	LHV GROUP, AS
6	7	TALLINK GRUPP, AS
7	8	RIIGI KINNISVARA, AS
8	3	GRAANUL INVEST, AS
9	10	RIIGIMETSA MAJANDAMISE KESKUS, SA
10	9	SEB PANK, AS
11	11	UTILITAS, OÜ
12	18	INFORTAR, AS
13	13	TALLINNA KAUBAMAJA GRUPP, AS
14	12	TELIA EESTI, AS
15	-	MULTIMODALHD EESTI, OÜ
16	15	TALLINNA SADAM, AS
17	20	BALTIC MARITIME LOGISTICS GROUP, AS
18	17	ELERING, AS
19	16	BLRT GRUPP, AS
20	-	COMBIWOOD GRUPP, OÜ
21	19	ERICSSON EESTI, AS
22	22	KAPITEL, AS
23	-	EFTEN REAL ESTATE FUND, AS
24	23	BIGBANK, AS
25	21	SYNLAB EESTI, OÜ
26	25	MERKO EHITUS, AS
27	62	TAVID, AS
28	24	TALLINNA VESI, AS
29	44	EFTEN REAL ESTATE FUND 4, UÜ
30	26	LEMEKS, AS
31	32	COOP PANK, AS
32	29	SUMMUS CAPITAL, OÜ
33	39	NORTAL GROUP HOLDING, AS
34	30	GREN TARTU, AS
35	31	EFTEN KINNISVARAFOND II, AS
36	28	KAAMOS HOLDING, OÜ
37	38	CAPFIELD, OÜ
38	37	A. LE COQ, AS
39	27	ELISA EESTI, AS

ETTEVÖTETE KOOSTATUD KESTLIKKUSARUANNETES KAJASTUVA INFO
VASTAVUS STANDARDSETELE ESG KRITEERIUMITELE

40	48	ÜLEMISTE CENTER, OÜ
41	54	ELME MESSER GAAS, AS
42	51	KASPERWIKI LAEVAOMANIKUD, OÜ
43	55	EESTI LOTO, AS
44	47	EESTI POST, AS
45	43	RAMIRENT BALTIC, AS
46	35	GLAMOX, AS
47	36	GREN EESTI, AS
48	40	STORA ENSO EESTI, AS
49	46	TECHNOPOLIS ÜLEMISTE, AS
50	42	TOFTAN, AS
51	45	ROCCA AL MARE KAUBANDUSKESKUSE, AS
52	-	BITSGAP HOLDING, OÜ
53	74	EXMET, OÜ
54	72	ADMIRAL GROUP, AS
55	60	EKE, AS
56	67	IF P&C INSURANCE, AS
57	41	THERMORY, AS
58	59	AQUA MARINA, AS
59	57	TELE2 EESTI, AS
60	-	NORDMET, AS
61	-	SKINEST RAIL, AS
62	-	VIIRATSI SAEVESKI, AS
63	-	PERFORCE SOFTWARE, AS
64	65	HARJU ELEKTER, AS
65	81	HELMES, AS
66	88	METAPRINT, AS
67	69	ALFONS HAKANS, AS
68	66	SAKU ÕLLETEHASE, AS
69	-	MOOTOR GRUPP, AS
70	76	OG ELEKTRA, AS
71	70	RAADIKU ARENDUS, OÜ
72	64	KAWE, AS
73	61	RIMI EESTI FOOD, AS
74	71	KRISTIINE KESKUS, OÜ
75	82	ESRAVEN, AS
76	77	AQUAPHOR INTERNATIONAL, OÜ
77	80	TOGGL, OÜ
78	86	ESTIKO GRUPP, AS
79	90	TOYOTA BALTIC, AS
80	78	MAXIMA EESTI, OÜ
81	87	RAGLOR, OÜ
82	83	ASTRI, AS
83	63	SILLAMÄE SADAM, AS

84	-	ICOSAGEN, AS
85	56	NORD TERMINALS, AS
86	-	VIK KINNISVARA, AS
87	99	AKTIVA FINANCE GROUP, OÜ
88	100	TALLINNA LENNUJAAM, AS
89	58	UPM-KYMMENE OTEPÄÄ, OÜ
90	-	GO GROUP, AS
91	-	TAMRO EESTI, OÜ
92	-	TRANS OPTIMA GROUP, OÜ
93	94	MAINOR, AS
94	89	ADOLE INVEST, AS
95	-	Ingroup Holding, OÜ
96	-	KAARSILLA KINNISVARA, OÜ
97	-	BARRUS, AS
98	98	HORIZON TSELLULOOSI JA PABERI, AS
99	91	ORKLA EESTI, AS
100	101	HOTELL VIRU, AS
101	-	AMBIENT SOUND INVESTMENTS, OÜ

LISA D

Balti börsi Eesti ettevõtete põhinimekiri (08.03.2024)

Allikas: (*Balti Põhinimekiri, s.a.*)

Ettevõtte nimi
Airobot Technologies
Arco Vara
Bercman Technologies
Coop Pank
Ekspress Grupp
EfTEN Real Estate Fund
Enefit Green
Estonian Japan Trading Company
ELMO Rent
Grab2Go
Harju Elekter Group
Hepsor
Infortar
LHV Group
Linda Nektar
TextMagic
Moderä
J.Molner
Merko Ehitus

Nordecon
Pro Kapital Grupp
Punktid Technologies
PRFoods
Robus Group
Saunum Group
Silvano Fashion Group
Nordic Fibreboard
Tallink Grupp
Tallinna Kaubamaja Grupp
Trigon Property Development
Tallinna Sadam
Tallinna Vesi

LISA E

Kogu valim

Allikas: autori koostatud

Tegevusala	Ettevõtte nimi	Aruanne 2022. aasta kohta
Transport	Tallink Grupp AS	https://www.inforegister.ee/10238429-TALLINK-GRUPP-AS
Transport	Tallinna Lennujaam AS	https://www.inforegister.ee/10349560-TALLINNA-LENNUJAAM-AS
Meedia	Ekspress Grupp AS	https://www.inforegister.ee/en/10004677-EKSPRESS-GRUPP-AS
Kommunaalte enused	Eesti Energia AS	https://www.inforegister.ee/10421629-EESTI-ENERGIA-AS
Kommunaalte enused	Utilitas OÜ	https://www.inforegister.ee/12205523-UTILITAS-OU
Kommunaalte enused	Elering AS	https://www.inforegister.ee/11022625-ELERING-AS
Kommunaalte enused	Enefit Green AS	https://www.inforegister.ee/11184032-EESTI-ENERGIA-AULEPA-TUULEELEKTRIJAAM-OU
Kinnisvara	Hepsor AS	https://www.inforegister.ee/12099216-HEPSOR-AS
Kaubandus (tarbekaubad)	Tallinna Kaubamaja Grupp AS	https://www.inforegister.ee/en/10223439-TALLINNA-KAUBAMAJA-GRUPP-AS
IT ja telekommunikatsiooniteenused	Nortal Group Holding AS	https://ariregister.rik.ee/eng/company/14057759/Nortal-Group-Holding-O%C3%9C
Finantsteenused	LHV Group AS	https://www.lhv.ee/assets/files/investor/ESG_Report_2022-ET.pdf
Finantsteenused	Bigbank AS	https://www.inforegister.ee/10183757-BIGBANK-AS
Finantsteenused	Coop Pank AS	https://www.coopbank.ee/s3fs-public/files-paragraph/2023-

		05/CoopPank_j%C3%A4tkusuutlikkuse_aruanne_2022_est.pdf?VersionId=EbXapfu.eOtrLwFghvCpjc0dP.jorQWn
Ehitustegevus ja materjalid	Merko Ehitus AS	https://group.merko.ee/wp-content/uploads/2021/12/2022-merko-ehitus-aastaaruanne.pdf
Ehitustegevus ja materjalid	Nordecon AS	https://www.inforegister.ee/10099962-NORDECON-AS

LISA F

Standardi ESRS 2 sisukord

Allikas: (Komisjoni delegeeritud määrus, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL, 2023)

ESRS 2 AVALIKUSTAMISE ÜLDISED REEGLID
1. Koostamise alus
BP-1– kehtlikkusaruannete koostamise üldine alus
BP-2– avalikustamine seoses konkreetsete asjaoludega
2. Juhtimine
GOV-1 – haldus-, juht- ja järelevalveorganite roll
GOV-2– ettevõtja haldus-, juht- ja järelevalveorganitele esitatud teave ja nende käsitletavat kehtlikkusaspektid
GOV-3– kehtlikkusalase tulemuslikkuse kaasamine motivatsioonikavadesse
GOV-4– avaldus hoolsuskohustuse täitmise kohta
GOV-5– riskijuhtimine ja kehtlikkusaruandluse sisekontroll
3. Strateegia
SBM-1– strateegia, ärimudel ja väärtusahel
SBM-2– sidusrühmade huvid ja seisukohad
SBM-3– olulised mõjud, riskid ja võimalused ning nende seos strateegia ja ärimudeliga
4. Mõjude, riskide ja võimaluste juhtimine
4.1 Olulisuse protsessi hindamise kohta avalikustatav teave
IRO-1– oluliste mõjude, riskide ja võimaluste kindlakstegemise ja hindamise protsessi kirjeldus
IRO-2– ESRSide avalikustamismõõde, mis on hõlmatud ettevõtja kehtlikkusaruandega
4.2 Poliitika ja meetmete avalikustamise miinimummõõde
Avalikustamise miinimummõõde. Poliitika MDR-P. Oluliste kehtlikkusaspektide haldamiseks vastu võetud poliitika
Avalikustamise miinimummõõde. Meetmed MDR-A. Oluliste kehtlikkusaspektidega seotud meetmed ja ressursid
5. Mõõdikud ja eesmärgid
Avalikustamise miinimummõõde. Mõõdikud MDR-M. Oluliste kehtlikkusaspektidega seotud mõõdikud
Avalikustamise miinimummõõde. Eesmärgid MDR-T. Poliitika ja meetmete tõhususe jälgimine eesmärkide kaudu

Summary

COMPLIANCE WITH THE STANDARD ESG CRITERIA OF THE INFORMATION CONTAINED IN THE SUSTAINABILITY REPORTS PREPARED BY THE COMPANIES

Ela Lõhmus

The European Commission, in line with the European Green Deal, committed to reviewing the existing legislation related to Environmental, Social, and Governance (ESG) reporting. This led to the updating of regulations concerning ESG reporting, resulting in the issuance of the revised Directive on Corporate Sustainability Reporting. The aim of this bachelor's thesis was to determine the compliance of sustainability reporting in Estonia with the newly enacted Directive on Corporate Sustainability Reporting and to conduct a study in order to clarify disclosure requirements introduced by the new directive and to find out how much of them are already fulfilled in existing sustainability reports in Estonia.

Firstly, the thesis explained ESG reporting frameworks and standards, their differences, and the preceding obligations of sustainability reporting before the Directive on Corporate Sustainability Reporting. It explored the application of previous sustainability reporting to reporting entities and explained the transition to the new directive.

Further, the thesis provided a comprehensive overview of the changes accompanying the implementation of the Directive on Corporate Sustainability Reporting, reporting principles, and the timeline for implementation.

Additionally, the thesis summarized previous research on sustainability reporting topics, examining how sustainability reports have been analyzed in the past and what methodologies have been used.

In the empirical part of the thesis, the sustainability-related information disclosed by companies in their sustainability reports before the enforcement of the new directive was investigated, and the extent to which it aligns with the general disclosure rules of the new European sustainability reporting standards was assessed. In addition to, a detailed overview of the mandatory information to be disclosed in sustainability reports according to the new standards was provided.

As a result, it was found that while there are excellent examples of sustainability reporting in Estonia, none of the reports fully comply with the new disclosure requirements. The main change in sustainability reporting for companies is a new framework requiring reporting based on double materiality. This is one of the most important components of the

standards, meaning that reports are structured based on impacts, risks, and opportunities deemed significant by the company. Since the new standards are developed in collaboration with internationally recognized standards, reports based on them are most in line with the new disclosure requirements.

Future work could further develop this thesis by analyzing other aspects of the new standards and disclosure obligations. Similar analyses could be conducted using alternative methodologies, such as text mining, and results could be compared between methods.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ela Lõhmus, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Ettevõtete koostatud kehtlikkusaruannetes kajastuva info vastavus standardsetele ESG kriteeriumitele“, mille juhendaja on Maire Nurmet, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ela Lõhmus
09.05.2024